

EGO

MEI 1982

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING IN DE KRIJGSMACHT

EGO

MAANDBLAD VAN DE
DIENST HUMANISTISCHE
GEESTELIJKE VERZORGING
IN DE KRIJGSMACHT

nr. 5 – mei 1982
21e jaargang

Abonnementsprijs f 12,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Wim Heij (voorzitter),
Jacques van den Blink (sekretaris),
Frank Spoelstra (eindredacteur),
Klazien van Brandwijk, Hans Schonk

Adres red. en admin.:

Bureau hoofdraadsman
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist.
Tel. 03404-14436.

Vaste medewerkers:

Seine van de Belt, Bert Brounts,
Adriaan Bijl, Anton Constandse,
Sietse van der Hoek, Ruud Janssen,
Jan Kooijman, Willy Lohmann, Frits
Maas, Leo van Opzeeland, Rien
Robijns, Adriaan Soeterbroek, Jan
Stoof, Frans Wermer, Koos van de
Wetering, Hans van Wissen.

Vormgeving:

Joop van Rossum/Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht
Gedrukt op kringlooppapier

Inhoud

De spanning tussen loyaliteit en solidariteit (1)	2
Humanisme en politiek (11)	4
Vormingsdagen voor militairen	6
Waarom kiezers niet kiezen	8
Veel goede films uit Amerika en Europa	10
De Telegraaf van 18 mei 1940	12
Herdenking en bevrijding	13
Vijandbeelden	14
De werkloze medemens...	16
BOB maakt er wél werk van	18
Dick Ket	20
Boeken/bladen/brochures	22
EGO-puzzle	23

Kanttekeningen bij de visie op de GV v

De spanning tussen loyaliteit en solidariteit (1)

Terugkijkend op de officiële ingebruikname van het humanistisch vormingscentrum voor militairen, het Coornherthuis in Zeist, op 16 maart j.l., waar een studiedag over het thema: „Kernwapens, kernvraag voor de krijgsmacht”, plaats vond, kan alleen maar tevredenheid en erkentelijkheid worden getoond. Tevredenheid over het feit dat vele genodigden tijdens de studiedag zelf en ook later zich positief tot zeer positief over de inhoud van het thema en de organisatie van de dag uitlieten en daarbij vooral lof hadden voor de objectiviteit en openheid die door de organisatoren en dagleiding werd nagestreefd. Erkentelijkheid voor het feit dat het Ministerie van Defensie kennelijk de thematiek zo belangrijk vond dat alle geledingen (Staatssecretaris, Inspecteur Generaal der Krijgsmacht, ambtelijke top, militaire top, belangenverenigingen van dienstplichtigen en beroepsmilitairen, de diensten der Geestelijke Verzorging, voorlichters e.a.) deze conferentie hebben bijgewoond. Dat bovendien de Defensiekrant van 18 en 25 maart uitvoerig aandacht besteedde aan deze conferentie, mag niet alleen worden gezien als een onderstreping van het belang van het conferentie-thema, maar ook van het belang van de functie van een (humanistisch) vormingscentrum voor militairen.

Is deze studiedag als geheel een belangrijk moment (geweest) in de voortgaande discussie over de problematiek van de kernwapens binnen (en buiten) de krijgsmacht, de inleiding die staatssecretaris J. van Houwelingen hield bij de start van de bijeenkomst op 16 maart, blijkt vooral van bijzonder gewicht te zijn voor de plaats en functie van de geestelijke verzorging (GV) binnen de krijgsmacht. Min of meer per verrassing had de staatssecretaris zijn rede gewijd aan „... een aantal kanttekeningen bij de geestelijke verzorging in de krijgsmacht.”

Het verrassingselement kwam voor mij vooral tot uiting toen hij mij zijn onderwerp vertelde, vlak voordat de bijeenkomst werd geopend. Hij voegde daaraan toe dat hij al bij eerdere gelegenheid zijn visie op de kernbewapening had gegeven en nu, als breder kader voor de discussie over kernwapens, het genoemde onderwerp wilde aansnijden. Tevens voorspelde hij mij dat zijn woordgebruik hier en daar wel „confessionele accenten” zou krijgen. Zijn kort daarop gehouden inleiding kan, zo mag worden gesteld, de instemming krijgen van het Humanistisch Verbond zowel als van de dienst Humanistische Geestelijke Verzorging (HGV).

In dit en in een tweede artikel (in Ego van juni/juli), wil ik bij zijn inleiding een aantal (ondersteunende) kanttekeningen plaatsen. In dit eerste artikel zal ik ingaan op de voortdurende bedreiging van de inhoudelijk-onafhankelijke GV door de eis van een loyaliteitsgarantie van GV-ers aan de krijgsmacht als instituut. In het tweede artikel zal ik aantonen hoezeer de visie van staatssecretaris

Van Houwelingen onderstreept wat de dienst HGV vanaf 1964 tot op heden heeft nagestreefd: een inhoudelijk-onafhankelijke GV die niet gebonden mag zijn aan een loyaliteitsgarantie vooraf, maar uitsluitend solidariteit mag en moet kunnen betrachten met de (militaire) mens.

Loyaliteit aan de krijgsmacht als instituut: een voortdurende bedreiging van een inhoudelijk-autonome GV

Wie de geschiedenis van de GV binnen de krijgsmacht (in Nederland en in het buitenland) kent, weet, dat voortdurend is getracht, door de Staat en door militairen, GV-ers zich loyaal te doen opstellen t.a.v. de doelstellingen en middelen van de krijgsmacht en vanuit een loyaliteitsgarantie vooraf en een opgelegd loyaliteitsgedrag nadien GV te laten bedrijven. Hoewel het schrilste loyaliteitsgedrag, het zegenen der wapenen, in Nederland niet meer formeel voorkomt, kan niet worden ontkend dat de lange geschiedenis van de GV in Nederland, sedert jaren elementen heeft gehad (en nog heeft), waaruit de toegekende loyaliteitsgarantie aan de krijgsmacht als instituut, kon en kan worden afgelezen. Voorbeelden daarvan zijn o.m. te ontlelen aan de sedert april 1981 in EGO verschenen en in april 1982 afgesloten serie van tien artikelen: „Geen blad voor de mond”.

Dat de pressie tot loyaliteit van militaire kant bestaat, is verklaarbaar uit het feit dat een aantal leidinggevende militairen, die geen enkele bevoegdheid hebben GV-ers wat dan ook voor te schrijven, het moeilijk aanvaardbaar vinden dat er burgers

EGO: ontwapenend

n CDA-staatssecretaris

Op 16 maart '82 in het Coornherthuis in Zeist, v.l.n.r.: staatssecretaris J. van Houwelingen, dr. W. de Kwaadsteniet, ds. F. L. van der Bom, drs. J. van de Wetering, H. P. Lippe en dr. J. F. Sinke.

GV-ers; weliswaar in uniform) in de krijgsmacht functioneren, wier opdracht uitsluitend is **de mens te dienen** vanuit geloof (Kerken) of levensovertuiging (Humanistisch Verbond). Als er GV-ers voor die pressie van militaire kant bezwijken is dat zeer ernstig, maar formeel door de zenuwende instantie en/of de dienst GV in kwestie te herstellen. Helaas is dat laatste niet altijd gebeurd, zo leert het verleden!

Is de pressie tot loyaliteit afkomstig van de Staat, resp. de minister of staatssecretaris, dan krijgt de problematiek een fundamenteel karakter. Dan is het de Staat die het grondrecht van de vrijheid van godsdienst of levensovertuiging aantast en daarmee tevens een daarop aansluitend ander grondrecht, namelijk dat van de vrije meningsuiting, beperkt, zo niet in feite vernietigt.

Dat dit lot de GV-ers kan overkomen niet alleen uitgelokt door gedragingen van GV-ers zelf!) is niet alleen aan te tonen door te verwijzen naar fascistische regimes (nazi-Duitsland, de Tweede Wereldoorlog, de Verenigde Staten, Israël, Zuid-Amerikaanse landen) en naar sommige democratische staten (de Verenigde Staten, Israël, etc.), waar GV-ers volledig loyaal aan het instituut krijgsmacht moeten zijn; het was **tot 16 maart 1982** ook, zij het in mildere maar daarom niet minder gevaarlijke vorm, in Nederland het geval.

Loyaliteit aan de doelstellingen van de krijgsmacht: een sluipend gevaar voor de GV

Dat het gevaar van de pressie tot loyaliteit aan de krijgsmacht, als afgedwongen professionele garantie voor het functioneren van de GV-ers, tot voor kort een feit was, moge blijken uit een korte historische terugblik, die tevens aantoont hoe grillig de Staat – i.c. de politieke leiding van het ministerie van defensie – met dit vraagstuk is omgesprongen. Ernstiger nog: er kan worden aangetoond dat de druk op een loyaliteitsgarantie juist in de afgelopen jaren een hoogtepunt had bereikt. Enkele historische momentopnamen kunnen dat aantonen.

Nog in 1964 zei minister P. de Jong (n.a.v. de toen uitbrekende discussie over de al of niet geoorloofdeheid van het **gebruik** van kernwapens) over de GV-ers o.m. „In ons huis van de strijdkrachten zijn zij waardevolle en hooggeachte logés. Ik heb niets over hen te vertellen (...). Ik acht de vrijheid van godsdienst zo hoog, dat ik bereid ben het rumoer om die discussie te aanvaarden.”

Eerst in 1977 komt het vraagstuk van de loyaliteit weer beleidsmatig terug, wanneer in het zgn. Stumik-rapport ('s-Gravenhage, 1977, blz. 125) wordt gesteld, dat de GV-er geen grotere vrijheid van meningsuiting dient te hebben dan de militair. Twee jaar later tracht de toenmalige Nationale Raad Welzijn Militairen in haar adviesrapport (Geestelijke Verzorging in de Krijgsmacht, december 1979) aan de staatssecretaris van defensie duidelijk te maken, dat GV-ers wel de **doelstelling** van de krijgsmacht (het bestaansrecht) loyaal moeten

kunnen onderschrijven, maar t.a.v. de **middelen** van de krijgsmacht (de bestaanswijze) een ruimere marge van vrijheid van meningsuiting dan de „... reguliere defensie-ambtenaar...” moeten kunnen bezitten. Toen staatssecretaris C. L. J. van Lent op 13 november 1980 voor het forum van de Vaste Kamercommissie voor Defensie-aangelegenheden van de Tweede Kamer, deze visie bevestigde, was het snoer van Staat sluipenderwijs om de keel van de GV-er benauwend aangetrokken. De gevraagde loyaliteitsgarantie als eis vooraf voor het functioneren van GV-ers, was een feit geworden. De vrijheid van godsdienst/levensovertuiging alsmede de vrijheid van meningsuiting was inhoudelijk verbonden geraakt aan een loyaliteitsverklaring aan de doelstelling van de krijgsmacht. En daarmee waren de inhoudelijke autonomie van de GV-ers en hun onvoorwaardelijke professionele openheid uit solidariteit met de mens, in principe en in feite zwaar aangetast.

In het tweede artikel zal ik weergeven hoe de dienst HGV zich, met steun van het Humanistisch Verbond, tegen die ontwikkeling heeft verzet en hoe de inleiding van staatssecretaris Van Houwelingen op 16 maart j.l. het beleid van de dienst HGV niet alleen heeft onderschreven, maar tevens de noodzakelijke inhoudelijke autonomie van de GV heeft hersteld.

Joos Sinke
Hoofdraadsman

Humanisme en politiek (11)

Hoe krijgen we de blinde krachten, die werken in de natuur, maar ook in de maatschappij, de economie en in de politiek zo onder controle, dat de wereld voor alle mensen fatsoenlijk bewoonbaar wordt? Dat zou de slotvraag geweest kunnen zijn van het laatst verschenen artikel in deze serie in het maandnummer van EGO.

Als illustratie bij dat artikel stond een afbeelding van de Guernica van Picasso. Zonder commentaar. Je zou kunnen zeggen, dat het hele artikel een bijschrift bij het schilderij was, maar of dat door iedereen zo is begrepen?

Guernica

Toevallig stond dezelfde afbeelding een paar blz. verderop nog eens, n.l. bij het artikel van Jan Kooyman over de schilder. In zijn verhaal vertelde hij iets over de geschiedenis van het schilderij: over de opdracht aan Picasso van de Spaanse republikeinse regering een groot schilderij te maken voor het Spaanse paviljoen op de wereldtentoonstelling Parijs 1937. Het democratische Spanje was gewikkeld in een strijd op leven en dood met de fascistische beweging van generaal Franco, die ondersteund werd door Hitler Duitsland en het Italië van Mussolini. Het schilderij moest die strijd uitbeelden.

De Duitsers leverden hem prompt een motief.

De Baskische stad Guernica werd door Duitse bommenwerpers en jagers totaal „ausradiert”. Het was een voorproefje van wat Warschau, Rotterdam, Coventry, Londen te wachten stond. De verbijstering was algemeen. Picasso bracht die verbijstering en afschuw tot uitdrukking.

Jan Kooyman karakteriseerde het schilderij als de grote strijd van de mensen tegen monsters van eigen soort, die nu nog dagelijks gevoerd moet worden.

Zo is het. Zeer recente slachtoffers in die strijd waren de vier Nederlandse journalisten van het IKON, die in El Salvador werden vermoord. Het waren maar vier van de velen, die daar dagelijks worden vermoord door dezelfde mentaliteit, die indertijd Guernica verwoestte.

Als iedere grote kunstenaar tilde Picasso zijn onderwerp ver uit boven het niveau van de directe concrete aanleiding. Hij transposeerde het tot een hoogte, dat het de hele geschiedenis van de mens omvatte. Als een rechtgeaarde Spanjaard gebruikte hij daarvoor de aloude symboliek van het stierengevecht: de strijd tussen het goede en het kwade, waarbij blijkbaar voor een Spanjaard vanzelfsprekend de stier het symbool is van het kwade.

Is het toeval, dat de horens van de stier precies lijken op de horens van de teutoonse helmen, waar het Ger-

maanse fascisme in die dagen werd aangeduid?

In het midden van het schilderij, het centrum van de aandacht, een in elkaar geslagen paard, dat stervend de kop nog één keer opsteekt in een laatste schreeuw van verzet. Paarden zijn altijd al de onschuldige slachtoffers geweest van het brute geweld. Links een vrouw, die haar verdriet uitjammert om het dode kind in haar arm. Op de grond een verslagen man, een stuk van het gebroken zwaard nog in de hand geklemd. Rechts een vluchtende vrouwengestalte en nog verderop een vrouw, die in wanhoop haar armen wringend naar de hemel heft als het beeld van Zadkine in Rotterdam. Dezelfde uitdrukingskracht.

Maar het schilderij blijft niet staan bij de vervloeking, de wanhoop en het gejammer. Er blijft nog hoop. Daarboven, schijnbaar uit een raam zien we een gezicht, niet gedeformeerd, maar harmonisch en een uitgestrekte arm vol kracht, die de fakkel van de vrijheid omhoog houdt in de vorm van een petroleumlamp. Het geheel is samengevat binnen een Spaans woonvertrek, dus op een menselijke maat. De zon is samengehouden in een kleine gloeilamp. Machtsstreven en de wil tot vrijheid beheersen het wereldtoneel. Is dat nu de juiste uitleg van het schilderij? Ik weet het niet. Het is mijn visie, ontwikkeld in tientallen gesprekken met soldaten in de tijd, dat ik nog raadsman was. Picasso zelf heeft altijd geweigerd er een woord aan toe te voegen. Het schilderij moest maar voor zichzelf spreken. Ieder kan er de zin aan verlenen, die haar/hem past.

Strijd tegen de natuurlijke krachten

Van nature is de mens met zijn wil om zelf te denken, te kiezen en te beslissen, maar een broos en dus kwetsbaar gegeven in een wereld vol

**We kunnen kiezen tussen
vrede en totale ondergang.
Zonder rechtvaardigheid is
vrede onmogelijk.**

Bernadette Devlin

gevaaren, vol machten, die hem naar het leven staan. In de oude Griekse heldenverhalen, waren het de halfgoden, die de strijd aanbonden tegen de natuurkrachten, voorgesteld als veelkoppige monsters. Zelfs het afslaan van die koppen hielp niet, want ze groeiden vanzelf weer aan. Alleen vermag een mens maar weinig tegen de weerbarstige wereld, die hem omringt. Zijn enige kans om te overleven is zijn krachten te verenigen met die van anderen. Eenheid maakt macht. En twee weten en kunnen meer dan één. De nood drijft hem daartoe. Maar het gaat helaas wel ten koste van zijn vrijheid, de zelfbeschikking.

De meest gebruikelijke en effectieve manier om mensen tot eenheid te brengen is die van het geweld. In de anarchie, de strijd van allen tegen allen, waar alleen het recht van de sterkste geldt, is tenslotte altijd één de overwinnaar. De anderen hebben de keuze tussen dood en onderwerping aan de sterkste, de tiran, de absolute vorst, koning, keizer, diktator, leider, wiens wil nu wet voor allen wordt.

Het is een oersterke formule, die diep is geworteld in de evolutie van het leven. In de „survival of the fittest in the struggle for life”. (De overleving van de sterksten in de strijd om het bestaan, zoals Darwin het uitdrukte).

Die strijd gaat nog steeds door in de wereld. In de politiek, de binnen- en buitenlandse, waar mensen, groepen, klassen, staten en groepen van staten worstelen om de macht in de wereld.

In de economie zien we op wereldniveau de strijd tussen de multinationals om de alleenheerschappij op de zogenaamde vrije markt. Daarbij lijzen alle middelen geoorloofd, ondermijning, overvallen, spionage, sabotage enz. Ze slokken elkaar op als de roofvissen in de diepzee. Evenreek het er na de oorlog op, dat de economen een middel hadden gevonden om de vrije economische krachten te beteugelen. De staat moet zorgen voor een evenwicht tussen de koopkracht van de mensen en de produktie in vrije markteconomie. Dan kan de groei onbelemmerd voortgaan.

Sinds een aantal jaren weten we dat de economische krachten weer op hol geslagen zijn, zodat opnieuw absurde situaties ontstaan, die tot grote panningen moeten leiden.

Beheersing van de natuurkrachten

En dat wordt des te gevaarlijker, omdat we er met elkaar aardig in zijn geslaagd de krachten in de natuur in onze macht te krijgen. Kijk naar het vuur. Eerst gingen mensen, net als de dieren, ervoor op de vlucht. Toen overwonnen ze hun redeloze angst en gingen het bestrijden. Daarna kwamen ze tot de ontdekking, dat je het vuur ook kunt gebruiken en in je dienst kunt stellen. Voor verwarming, om het eten te koken, om het ijzer te smeden en als energiebron.

We hebben de elektronen en de atomen in onze dienst gedwongen. En daardoor beschikken we over gigantische krachten, waarmee we wonderen zouden kunnen doen als we wilden.

Maar de mechanismen in de samenleving beletten dat. En het gevaar dreigt, dat we die gigantische krachten op elkaar loslaten. We hebben de keuze nu tussen vrede en totale vernietiging. Maar er kan onmogelijk vrede zijn zonder een rechtvaardige verdeling van de rijkdommen van deze aarde. Zonder de erkenning van het gelijke recht van allen op een menswaardig bestaan.

Daarvoor zal het nodig zijn de natuurlijke krachten in de samenleving internationaal onder de controle van de rede te krijgen.

De tegenpartij

Dat is een ongelooflijke, bijna onmogelijke taak.

1. Er zijn er nog heel veel mensen, die hardnekkig geloven in de zegeningen van het vrije spel der natuurlijke krachten in de samenleving. De Verenigde Staten koesteren dit geloof als een soort religie. Een zeer orthodoxe dogmatische religie. De vrije concurrentie binnen de ondernemingsgewijze produktie voor de zogenaamde vrije markt is het belangrijkste dogma.

2. Een groot aantal mensen hebben een te groot belang bij de instandhouding van de ongelijke verdeling, die in de vrije markteconomie ontstaat.

3. Er zijn er nog heel wat mensen, die de economische en politieke machten gelijk stellen met de wil van God. Pogingen om die krachten onder controle te krijgen, veroordelen ze als hoogmoed van de mens. De wereld is goed, zoals hij komt uit de handen van de Schepper, ze ontaardt in de handen van de mens, was de mening van J. J. Rousseau. De rechtzinnige Christen zegt Paulus na, dat de mens geneigd is tot alle kwade, hoe kan er dan ooit iets goeds uit zijn handen komen.

Mensen zullen bewust, terwille van hun medemensen, afstand moeten doen van hun privileges, hun voorrechten, die ze hebben veroverd in de harde strijd om het bestaan. De rijke wereld ten behoeve van de zogenaamde derde wereld. Ontwikke-

lingshulp is geen soort liefdadigheid, maar economische en politieke noodzaak. Terwille van de vrede zullen we moeten streven naar gelijkheid van rechten in de wereld, gelijke rechten op de rijkdommen van de aarde, gelijke rechten op een behoorlijk menswaardig bestaan. Als dat niet lukt dan zullen de wapens, die we zelf hebben gemaakt ons overweldigen.

Is dit doemdenken? Nee, want ik meen dat we alle krachten zullen moeten inspannen om de natuurlijke machten onder controle te krijgen. We hebben de kennis en de mogelijkheden. De vraag is of we die gebruiken, met de instelling van een Willem de Zwijger, aan wie het woord wordt toegeschreven, dat het niet nodig is te hopen om te beginnen; niet nodig te slagen om toch vol te houden.

Humanistische politiek?

Is dat nu de politieke opvatting van humanisten?

Opnieuw: dat weet ik niet. Daarover beslist ieder, die zich humanist noemt zelf. Maar wat ik hierboven heb gesteld volgt dunkt me logisch uit, wat ik in het eerste artikel van deze serie als uitgangspunt heb gekozen: de wens en de wil om zelf te denken, te kiezen en te beslissen. Dit uitgangspunt is in strijd met iedere vorm van diktatuur, hoe hardnekkig die als samenlevingsmodel ook mag zijn. Negentig procent van de wereld zucht op zijn minst onder één of andere vorm van een autoritair bewind. Zelfs in de meeste zogenaamd democratische landen is het toch vaak niet meer dan een mengsel van democratie en aristocratie. Het is naar mijn mening ook onverenigbaar met iedere ideologie, die de strijd als de bron van alle vooruitgang beschouwt en dus het recht van de sterkste in de politiek, de economie en het maatschappelijk leven eigenlijk als eerste grondwet aanvaardt. Humanisme heeft alles met politiek te maken. Maar... toch op een andere wijze dan politieke partijen. Het Humanistisch Verbond moet geen politieke partij worden. Ook is er aan het beginselprogramma van het HV geen politiek programma te ontlenen. Maar daarover de volgende en de laatste keer in deze artikelenserie.

Seine van de Belt

GV-er: duivelskunstenaar

Vormingsdagen voor militairen

Maak gebruik van je rechten!

Het Coornherthuis is het vormingscentrum voor militairen van het Humanistisch Verbond. Het is dus geen militair vormingscentrum van het ministerie van defensie, maar wordt door dit laatste wel gesubsidieerd. Vele dienstplichtigen weten trouwens niet, zo blijkt nogal eens, dat ze minstens éénmaal in hun diensttijd uitzonderingsverlof kunnen krijgen voor 2½ dag vorming. Let dus op dit recht.

Gedurende deze dagen wordt er samen met de deelnemers een programma gemaakt. Door uit te gaan van de wensen en de ervaringen van de deelnemers, kan een ieder zich bij het gebeuren betrokken voelen en er inhoud aan geven. Omdat voor de deelnemers dikwijls veel zaken onduidelijk zijn, hebben we de meest voorkomende vragen voor het gemak maar eens op papier gezet.

gen inzichten meer leert waarderen en leert dit voor anderen inzichtelijk te maken. Dit werkt vormend voor allen.

Centraal is en blijft dat de deelnemers samen met de vormingswerker de inhoud en vormgeving van de dagen bepalen. De deelnemers dragen dus ook verantwoordelijkheid voor een zinvolle invulling van de dagen. Dat geeft wel eens problemen. Soms verwachten groepen dat wij hen een pasklaar programma aanbieden. Als dat niet het geval blijkt te zijn, ontstaat er eerst wel eens verwarring. Dat is begrijpelijk, omdat in de militaire samenleving weinig mogelijkheden worden geboden om zelf initiatieven te nemen. Men heeft het „verleerd”.

Wat is het humanistische karakter van dit werk?

Het humanistische karakter van dit werk bestaat juist ook hierin, dat ieder zoveel mogelijk in de gelegenheid wordt gesteld zijn of haar houding te bepalen ten opzichte van de vele problemen, die zich in deze tijd aan ons voordoen. In z'n onvolledigheid klinkt dit wel wat vrijblijvender dan het in werkelijkheid is. Natuurlijk vinden we niet elk standpunt even goed. Als men bijvoorbeeld geneigd blijkt een deel-aspect van een zaak of mens met uitsluiting van al het andere te beschouwen of te waarderen, zullen we zeker proberen

Wat is vorming?

Over het begrip „vorming”, wat het is of wat het zou moeten zijn, bestaat veel verwarring. Er zijn bovendien vele soorten vorming.

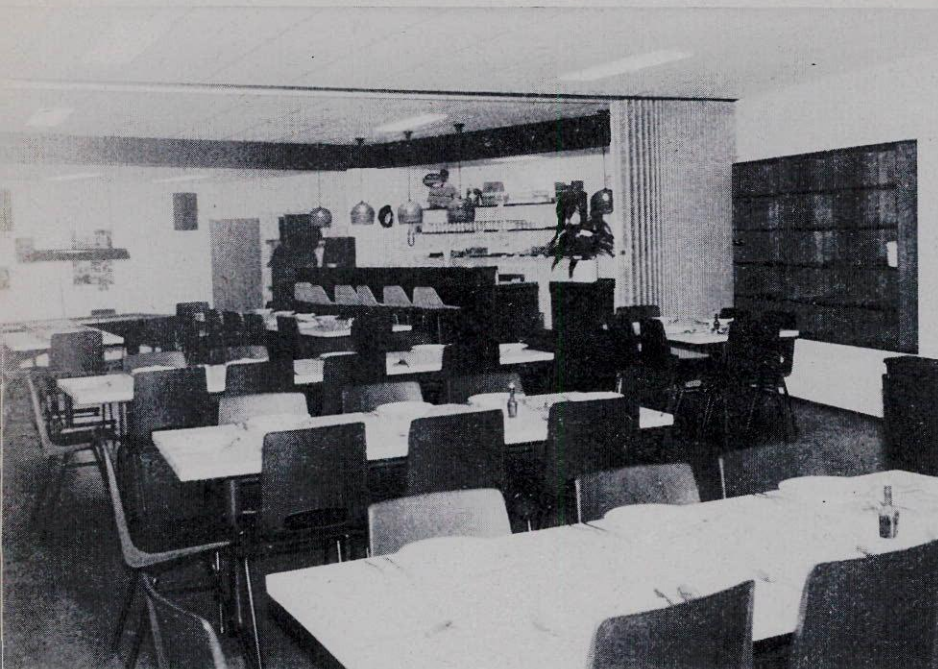
Sommigen hebben zich via gesprekken hierover en via pers, televisie en radio een bepaald beeld gevormd van wat er op vormingscentra gebeurt. Vaak is dat beeld van dien aard, dat men bij het horen van het woord „vorming” al kopschuwt.

Onbekendheid met het werk en een negatieve ervaring vóór de diensttijd spelen daarbij soms ook een belangrijke rol.

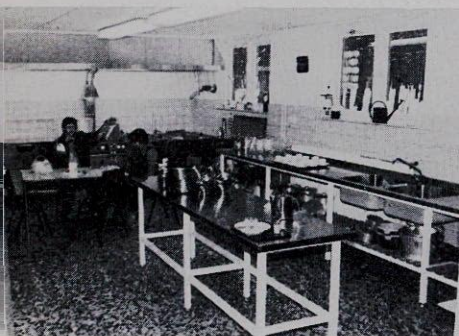
Vorming zoals dit op het Coornherthuis geschiedt, is gericht op bewustwording van „je eigen mens-zijn” in je directe omgeving. Dit is een proces, waarbij men door samen bezig te zijn, andere meningen te horen, soms tot nieuwe inzichten komt of de ei-

Blik in één der conferentiezaaltjes

Gedeelte van de eetzaal, op de achtergrond bar en biljart

De keuken

bij de deelnemers een ruimere visie mogelijk te maken. Het Coornherthuis is een humanistisch vormingscentrum voor militairen, maar zeker geen propaganda-instituut voor het ongodsdienstige humanisme.

Hoe geven de deelnemers inhoud aan de vormingsdagen?

Wat men gemeenschappelijk heeft, is in deze periode o.a. het militair-zijn. De beleving daarvan uit zich in een scala van geïjkte uitdrukkingen, variërend van „ik zit gematst” tot „zwaar klote”. Sommigen nemen het kazernebestaan duidelijk mee, ook naar het vormingscentrum. Anderen willen dan juist van dienst niets horen, terwijl weer anderen de zaken van het militaire bestaan eens op een rijtje wensen te zetten. Toch kiezen veel deelnemers voor onderwerpen, die iets met de eigen militaire situatie te maken hebben, zoals: de zin van het leger, wat voor een invloed heeft de militaire discipline op mijn gedrag, waar ligt mijn eigen verantwoordelijkheid in de militaire organisatie, kernwapens, oorlog en vredesvraagstukken, enz.

Ook onderwerpen die niet direct iets met de militaire situatie te maken hebben, komen regelmatig aan bod, zoals: menselijk gedrag in stress-situaties, relatie-problemen, sexuali-

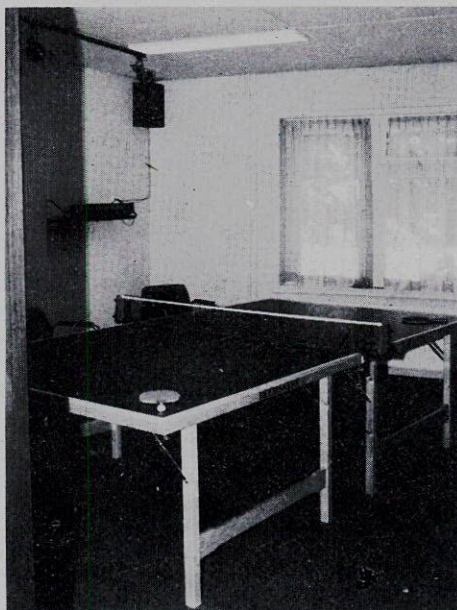
teit, agressie, woningnood, enz.

Zijn er ook recreatie-mogelijkheden?

Die zijn er zeker! Er is een bibliotheek, met honderden zeer verschillende soorten boeken en er zijn ook dag- en weekbladen (b.v. opinie-weekbladen). Verder hebben we documentaires, speelfilms en amusement op onze video-banden opgenomen.

Er is een pick-up met een aardig assortiment pop-elpees. Je kunt biljarten en tafeltennissen. Er is een gezellige bar. We hebben vele gezelschaps-spelen voor binnenshuis en balspelen voor buiten. Kortom, genoeg mogelijkheden om je te vermaken in het Coornherthuis, dat prachtig is gelegen aan de rand van uitgestrekte bossen rond Zeist.

Jacques van den Blink

De tafeltenniskamer

vaste prik

EGO snijdt je de pas af

soldaten: veldwerkers

oorlog: herverdeling van werk

GV: tussen God en gebod

een oorlog met conventionele wapens heeft één voordeel: je ziet 'm aankomen

leger: schietpartij

vrede: te hoog gespannen voet van oorlog

zure regen: dure regen

kinderbijlsdag

mens: niet nader te bepalen vliegend voorwerp

politiek: liegen nadat het gedrukt staat

herstructureluurs

duiven behoren tot de olijftak van de familie

bij ons kun je die dingen hardop denken: akkoord, niemand luistert

soldaat: iemand die een koppie kleiner wordt door z'n nek uit te steken

GV-er: dieptemaat

het vaderland of moeder aarde dienen

er zijn al weer leerlingen met baalangst

EGO komt hard aan

ik denk dus jij bent 'm

Waarom kiezers...niet kiezen

Er zijn bij elke verkiezing, in elk land, een aanzienlijk aantal mensen, die niet naar de stembus gaan. Voor de oorlog heeft men in ons land een verplichting ingevoerd, om zich aan het stembureau te vervoege; maar die is na de oorlog weer ongedaan gemaakt. Men kon toch niemand dwingen tegen zijn zin in te stemmen. Al lange tijd werd niemand meer gestraft wegens wegblijven van de stembus, en in 1970 is de opkomstplicht ook officieel afgeschaft.

Aarzelende kiezers

In de naoorlogse periode is er veel geschreven over de onzekerheid van vele mensen inzake het parlementarisme en de keuze van een kandidaat van hun voorkeur. Men sprak vooral van de „floating vote”, de „onvaste drijvende stem” van aarzelende kiezers. Hun aantal werd zelfs gesteld op een kwart van het totaal. Maar omdat de weifelaars zwaaiden van links naar rechts en van rechts naar links waren de schommelingen voor de grote regeringspartijen niet zo catastrofaal, althans niet binnen een periode van vier jaar. Wel hoort men in alle tijden vele klachten over de teleurstellingen die de verkiezingen en de partijen brengen.

Ten eerste zijn die het gevolg van het feit, dat een partij in de oppositie zich anders gedraagt dan wanneer ze aan de regering is. Men kan daarvan talloze voorbeelden geven. In dit jaar bijvoorbeeld de opmerking, dat vele kiezers zich „vergist” hebben in de partij D'66, die volgens Joop den Uyl (zie Volkskrant, 3 maart) veel dichter zou staan bij het CDA dan bij de Partij van de Arbeid,

waarmee ze aanvankelijk – in de oppositie – is opgetrokken.

De leider van D'66 Terlouw, wordt economisch bij „de kapitalisten” ingedeeld, terwijl het verwondering wekte dat één van haar oprichters, Van Mierlo, op het departement van defensie een traditionele NATO-politiek doorvoerde, met uitsluit van een beslissing inzake plaatsing in ons land van de nieuwste Amerikaanse kernwapens.

Maar Joop den Uyl die zich beklagde over D'66, werd op zijn beurt weer heftig aangevallen door de vakbonden van de FNV wegens zijn bedoeling, geen volledig loon meer te doen uitkeren aan zieke werknemers. En de CRM-minister Van der Louw (ook PvdA) ontmoette hevige weerstand, toen hij het plan opperde om jeugdige werklozen verplichte arbeid voor te schrijven in de sociale sektor. Waarom dan geen gewone betaalde arbeid? zo vroegen ze.

Na de hoge tonen in de oppositie (1977-1981) ging de Partij van de Arbeid menig toontje lager zingen, nadat ze in de regering was opgenomen. Spotprenten dus bij de vleet over Terlouw, Den Uyl, Van der Louw en de voorzitter van de PvdA,

**Wie niet kiest
verliest
Wie kiest...
...soms**

Max van den Berg, nadat deze het „nieuwe realisme” had ontdekt. Dat leek op „aanpassing aan bestaande machtsverhoudingen”, waarvan het CDA en de VVD vaak waren beschuldigd.

Waarde van de democratie

Nu komt het bijna altijd voor dat politici, die „aan de macht” zijn gekomen, teleurstellen in vergelijking met hun verkiezingspropaganda. Enerzijds is dat een gevolg van de stembusstrijd, een vorm van concurrentie op de politieke markt. Wie biedt daar het meest?

Er is echter iets anders: de macht van ministers is in ons systeem zeer betrekkelijk. Bij ons is democratie vooral van waarde als vrijheid van meningsuiting en wegens de collectieve sociale voorzieningen.

Maar democratie heeft in onze samenleving nooit betekend dat „het volk regeert”. Als het dat bij de verkiezingen heeft gedacht móet het wel teleurgesteld worden. Onze verzorgingsstaat (Welfare State) verleent vrijheden in zeden en gewoonten en een behoorlijke bestaanszekerheid door het systeem van sociale verzekeringen, waarvan overigens de premies door iedereen worden betaald.

De sociale veiligheid is echter afhankelijk van de economische basis, de produktie. Als er niet voldoende

LAAT JE STEM NIET VERLOREN GAAN

wordt voortgebracht kan er ook niet genoeg worden gedistribueerd over de werknemers en over de verzekerden: zieken, werklozen, arbeidsongeschikten, bejaarden, of over studerende jongeren. Die produktie echter is niet in handen van de gemeenschap, maar van een betrekkelijk kleine groep van bezitters en bedrijfsleiders, van vennootschappen, multinationale bedrijven, grote banken.

Dat dringt ook steeds meer door tot onze politieke „rechterzijde”. In de Volkskrant van 2 maart schreef Dr. J. P. Feddema, docent van de Vrije (calvinistische) Universiteit in Amsterdam, dat in 1965 de toenmalige voorzitter van het katholieke vakverbond, P. J. J. Mertens, zei dat in ons land tweehonderd mensen de (economische) dienst uitmaakten. Het gaat om winst en succes: „Dat laatste aspect is in de laatste eeuwen zo overheersend geworden dat in onze (nota bene christelijke) cultuur ethische normen overboord zijn gezet.” De zucht om zich te verrijken werd een ziekte. Met als gevolg: speculatie, gokken met miljarden, enorme verliezen, faillissementen, gebrek aan toekomstvisie en sluiting van dure bedrijven. De kranten staan er vol van. Dr. Feddema schreef: „Er is maar één remedie tegen: een maatschappij scheppen, waarin de mensen elkaars handel en wandel in

hoge mate kunnen controleren. Als er macht moet zijn, moeten degenen die haar uitoefenen, te controleren zijn. Maar geen controle zonder democratie en openbaarheid.”

Afstand tussen kiezers en politici

Met andere woorden: ons systeem is niet werkelijk democratisch. Allerlei buiten-parlementaire machten worden door verkiezingen niet onderworpen aan de wil van het volk. Verkiezingen zijn dan vormen van opinie-onderzoek, maar de kiezers zijn teleurgesteld, dat hun stemmen zo weinig gewicht in de schaal werpen.

Dat geldt ook op het gebied van de buitenlandse politiek, en van de militaire bondgenootschappen: een klein land, dat zich daaraan zo heeft gebonden als Nederland wordt bijna automatisch ingevoegd in een defensie-systeem onder Amerikaanse leiding. Toen in 1958, onder de regering-Drees, de eerste van de zeventien honderd atoombommen in ons land werden gestationeerd, die er nu nog liggen, was de zelfbeschikking op dit terrein ook een illusie. En zo zijn er veel meer gebieden waarop de

volksinvloed alleen in naam bestaat. Daarbij komt nog iets als het andere zaken betreft, die wij wel zelf zouden kunnen regelen: de toenemende afstand tussen de politici en het volk. Die kamerleden en ministers spreken soms een onverstaanbare taal, ook als het gaat om het onderwijs, het verkeer en vervoer, de belastingen, de sociale regelingen. Hoevele politici zitten, behalve in een afgesloten zakenwereld, in oncontroleerbare organisaties met „elites” aan de top!

Onze gehele samenleving zou veel meer van de basis af, van anderen op, bestuurd moeten worden, om de belangstelling voor het openbare leven weer te doen toenemen. De grootste ontevredenheid komt nu tot uiting buiten de verkiezingen, de partijen en het parlement om: in de bedrijven, door stakingen en bezettingen, de directe acties van krakers en pacifisten, in de wijken, op allerlei vergaderingen en manifestaties. En duizenden, die daaraan niet meedoen, hebben een gevoel van machteloosheid.

Er zou veel moeten veranderen, de politiek zou veel dichterbij de mensen moeten worden gebracht, om hun belangstelling voor „de openbare zaak” flink te verhogen.

Anton Constandse

VOLLEDIGE STEMBUSUITSLAG

NEDERLAND 14172001 INWONERS

	STATEN 1982			KAMER 1981			STATEN 1978		
	%	stemmen	zetels	%	stemmen		%	stemmen	zetels
Opkomst	67,9	6853200	705	86,6	8647114		79,1	7578638	705
CDA	33,4	2288964	248	30,8	2668162		35,0	2658001	268
PvdA	21,8	1490833	161	28,2	2444985		33,8	2561712	253
VVD	22,2	1521382	150	17,3	1497060		16,9	1284287	118
D'66	8,3	568894	54	11,0	954745		5,2	394105	31
PSP	1,8	120852	11	1,2	106663		0,7	59979	4
CPN	2,0	133423	14	1,4	124352		1,1	88922	5
PPR	1,8	123835	12	1,4	127672		1,2	91979	6
PSP-CPN-PPR	2,5	171496	16	1,9	171225		1,2	97224	1
SGP	2,2	153554	15	1,7	153814		2,0	153321	13
RPF	0,7	49556	6	0,5	43699		0,2	19673	—
GPV	0,7	47286	6	0,5	45711		0,6	46416	4
SGP-RPF-GPV	1,6	107813	9	1,1	103696		0,7	56160	—
SP	0,6	40767	—	0,3	29572		—	—	—
FPGB	0,0	2812	—	—	—		0,0	1511	—
VPS	0,1	4412	—	—	—		—	—	—
FNP	0,3	17579	3	—	—		0,2	15878	2
EVP	0,1	3632	—	0,0	3875		—	—	—
Lst Heezen	0,0	148	—	—	—		—	—	—
Lst Mormon	0,0	72	—	—	—		—	—	—
RVP	0,0	3413	—	0,9	81963		0,9	69796	6
GMO	0,0	2477	—	0,0	669		—	—	—
Overige 78/81	—	—	—	1,9	169078		0,5	43479	—

Opkomstpercentage bij Statenverkiezingen '82: minder dan 70%!

politiek: beschadiging
loontrekker

Veel goede films uit Amerika en Europa

Omdat zowel de Amerikaanse als de Europese filmmakers zich vlak voor de vakantie nog even van hun beste kant willen laten zien, beschik ik over zoveel materiaal van films die de moeite waard zijn, dat een keuze daaruit moeilijk is geworden. We gaan er daarom maar in vogelvlucht doorheen en maken er weer een hele lange „In 't kort” van, dan kunt u zelf uitmaken welke film uw eigen hoofdrol wordt.

Helmert Woudenberg, Marja Kok en Joop Admiraal in „Een zwoele zomeravond”

We beginnen dicht bij huis, in eigen land en gaan heerlijk genieten van „Een zwoele zomeravond”, de nieuwste film van het Werktheater. Het toneelstuk heb ik indertijd gezien en ik heb zelden zo gelachen als toen. Die hilarische lach heeft in de film plaats moeten maken voor het wat fijnere glim- en grimlachje, maar daar is natuurlijk op zich ook niets tegen. Marja Kok en Helmert Woudenberg spelen het zangduo De Nello's. Ze moeten een feestavond verzorgen voor de notabelen van een kleine plaats, en daarbij loopt werkelijk alles in het honderd: het licht valt voortdurend uit, er zijn huwelijksproblemen, de kinderen storen de show hinderlijk en ga zo maar door. Aanvankelijk zou Shireen Strooker de film regisseren, maar tijdig ontdekte ze, dat ze toch de technische kennis van een echte regisseur nodig had en ze zocht daartoe Frans Weisz aan, die deze opdracht als een regelrecht kado uit de hemel accepteerde. Die perfecte samenwerking is in de film heel goed te merken. Ik heb hem inmiddels drie keer gezien en er voortdurend nieuwe dingen in ontdekt. Mag u niet missen!

Jaren zijn de regisseur, schrijver en producent van de Duitse film „Das Boot” bezig geweest om hun plannen rond te krijgen. Het boek werd in 1973 een bestseller, en auteur Lothar-Günther Buchheim zag zelf al snel de filmische mogelijkheden. Aanvankelijk dacht men in Duitsland dat men een dergelijk verhaal (het wel en wee van een U-boot in de tweede wereldoorlog) niet zelf van de grond kon krijgen en werd contact gezocht met Amerikaanse regisseurs en producenten. Sturgess zou aanvankelijk de regie op zich nemen en dacht aan Paul Newman voor de hoofdrol (hoewel de echte hoofdrol eigenlijk wordt gespeeld door de boot zelf), en Siegel schermde met Robert Redford. Maar de plannen sprongen af: voor de Amerikanen was het een voorwaarde, dat er in het oorspronkelijke verhaal een liefdesgeschiedenis werd verweven, anders zou de film niets doen. Toen besloot regisseur Wolfgang Peterson er zelf de schouders onder te zetten en als je nu het resultaat bekijkt denk je alleen maar: waarom hebben ze één seconde gedacht dat ze dat niet aan konden? De film is geweldig indrukwekkend, wordt door betrekke-

lijk onbekende acteurs (behalve Jürgen Prochow als de commandant) gespeeld, en je zit ruim twee uur als het ware opgesloten, samen met de manschappen, in de minutieus nabebouwde U-boot. Door de vakpers is deze film, die in september vorig jaar zijn zegetocht door Duitsland is begonnen, al bestempeld als het Europese antwoord op „Apocalypse Now”, waarmee ze maar wilden zeggen dat het ook een anti-oorlogsfilm van de eerste orde is. Ga hem zien en kom voor de zoveelste keer tot de conclusie: oorlog is waanzin! In 1985 komt de film in zes afleveringen van één uur op de Duitse televisie, en dat zal ook wel in Nederland te zien zijn.

We blijven nog even in Europa en gaan dan fijn naar de kleinschalige, maar uitgebalanceerde policier „Il faut tuer Birgit Haas” (Birgit Haas moet sterven) van Laurent Heynemann, naar het boek van Guy Teisseire. Birgit Haas is een jonge terroriste, die de politie al lang uit het veld wil ruimen, maar ze is niet te pakken. Wel is bekend dat ze nogal nymfomaan van karakter is en daar willen haar achtervolgers gebruik van maken. Er wordt een schuldloze, lieve mislukkeling op haar pad gezet, er wordt een „crime passionel” in elkaar gedraaid en alles lijkt in kannen en kruiken. Maar Birgit en haar lokvogel gaan echt van elkaar houden en dan nemen de zaken een romantische wending. Birgit komt uiteindelijk in het gevang terecht, maar haar minnaar blijft in haar buurt, zoekt haar op en vult zo zijn bestaan. De organisatoren van de valstrik staan machteloos tegen deze gang van zaken. Philippe Noiret is Athanase, hoogste baas van het politieteam, Jean Rochefort is een aanbiddelijke mislukkeling en Lisa Kreuzer verraste mij aangenaam als de terroriste Birgit Haas. Een heel toegankelijk uiterlijk, gevoelig en genuanceerd, en erg goed spel. Die houden we in de gaten.

Jürgen Prochow (links) als de commandant van „Das Boot”

Philippe Noiret in „Birgit Haas moet sterven”

Dan gaan we naar „Beupère” (Stiefvader) van Bertrand Blier. Patrick Dewaere speelt een jonge, niet zo succesvolle jazzpianist, getrouwd met een lieve, maar op haar retour zijnde vrouw die vroeger een succesvol fotomodel was. De vrouw komt om bij een auto-ongeluk en opeens is de stiefvader alleen met de veertienjarige dochter van zijn vrouw. Eerst gaat het kind naar haar echte vader, maar binnen twee weken staat ze weer met haar koffertje voor de deur van stiefpapa, en nog geen week later ligt ze bloot in zijn bed: ze is dolverliefd op hem. Aanvankelijk biedt de geschokte Dewaere weerstand, maar dat duurt maar kort. In een paar heel gevoelige scènes krijgt hun liefde de ruimte. Mijn enige bezwaar tegen deze film: de onwaarschijnlijke volwassenheid van zo'n jong meisje. Maar om het uitgebalanceerde spel van vooral Patrick Dewaere moet u er toch wel naar toe.

Nu nog een aantal Engelstalige films. **Absence of Malice** gaat over een overijverige journaliste, die door haar superieuren op een niet zo nette manier om een zaak wordt gezet, waar ze dan braaf achteraan gaat hollen. Om tenslotte ook de kastanjes uit het vuur te mogen halen. Sally Field is de journaliste (het wordt weer duidelijk dat ze vorig jaar niet voor niets een Oscar kreeg voor „Norma Rae”) en Paul Newman is de man, die direct geschaad wordt door haar activiteiten. 't Komt tenslotte allemaal redelijk goed, en je krijgt een goed beeld van de moraal in de krantenwereld (In Amerika natuurlijk: daar gebeuren toch dingen, die hier (nog?) niet zouden kunnen). Paul Newman had een Oscar-nominatie voor zijn rol in deze film.

In „Nightcrossing” gaat het over een Oost-Duitse familie, die samen met een bevriend echtpaar per zelfgemaakte luchtballon oversteekt naar het vrije westen. Een tocht die zo onwaarschijnlijk was, dat men in West-Duitsland een poos heeft gedacht dat deze mensen door de Oost-

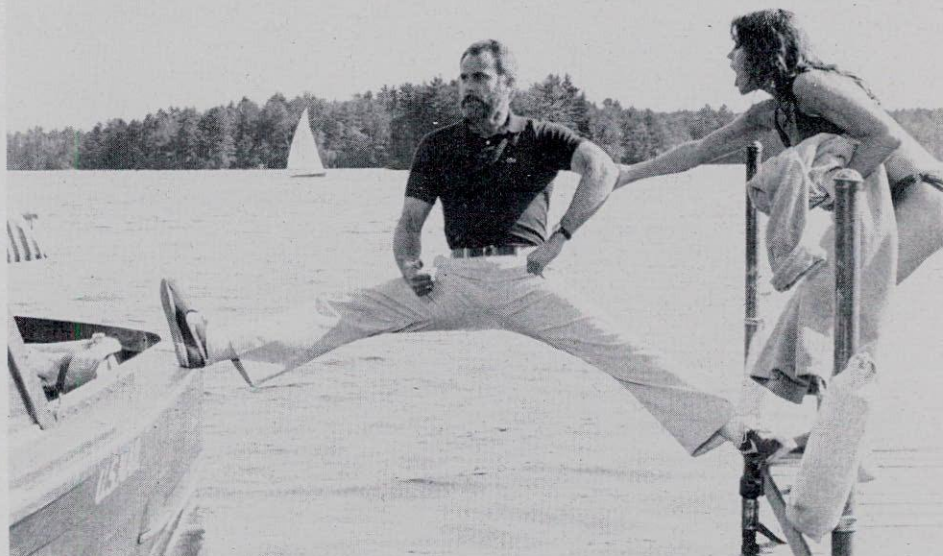
Duitse autoriteiten waren geholpen om in het Westen spionage-activiteiten uit te voeren. Maar dat is allemaal niet waar: de drang naar vrijheid heeft de organisatoren van deze barre tocht letterlijk heldenmoed gegeven. Een sombere film, die bepaald geen prettig beeld geeft van het leven achter het IJzeren Gordijn. John Hurt, de hoofdrolspeler, sprak ik in Amsterdam. Voor hem waren de organisatoren, de twee huisvaders, compleet krankzinnig om aan zo'n onderneming te beginnen, zei hij, maar hij geloofde onmiddellijk in de kwaliteiten van het verhaal als filmisch drama. En hij kwijt zich voorbeeldig van zijn rol. Regie van deze spannende film had Delbert Mann; naast John Hurt zien we Beau Bridges, Jane Alexander en Glynnis O'Connor.

„La Peau” van Liliana Cavani behandelt de gebeurtenissen in Napels in 1943. Curzio Malaparte (die ook het boek schreef) slaat de beelden gade van het Amerikaanse leger, op weg naar Rome. Vanuit heel ver-

Overzichtsscene uit „La Peau”

schillende gezichtspunten wordt deze oorlog belicht: vanuit de bevolking, vanuit de Amerikaanse generaal, vanuit de Italiaanse verbindingsofficier, vanuit de Italiaanse adel. Een indrukwekkend gemaakt spektakel, vol gruwelijkheden en tedere momenten, precies zoals het in het echte leven gaat. Mastroiani heeft een toonaangevende rol en dat doet hij voortreffelijk. Verder zijn er belangrijke rollen van Burt Lancaster en Claudia Cardinale, terwijl we ook kennismaken met de nieuweling Alexandra King.

Jane Fonda en Dabney Coleman in „On golden pond”

Tot mijn grote vreugde kregen zowel Henry Fonda als Katherine Hepburn een Oscar voor hun spel in „On golden pond”. Mijn collega's hebben deze film afgedaan als „op de rand van sentimentaliteit” balancerend, maar daar begrijp ik niets van. Een oprecht gespeeld familiedrama over vaders, moeders, grote kinderen en weer kleinere kinderen, die allemaal naar harmonie en geluk zoeken. Zelden zag ik zo'n emotioneel eerlijke film, zo knap gespeeld en met zoveel inzet gemaakt. Jane Fonda zorgde dat haar produktiemaatschappij deze film kon maken (het stuk was een enorm succes op Broadway) en het feit dat ze samen met haar vader in deze film speelt, heeft ze bedoeld als een kado voor zijn vijfenzeventigste(!) verjaardag. Katherine Hepburn is niet te overtreffen als een meisjesachtige, nog altijd verliefde vrouw van 72, en Jane Fonda zelf, die ge-

noegen nam met de betrekkelijk kleine rol van de dochter, doet dat ook vol overgave en gevoel. Een meesterwerk heb ik deze film in eerste instantie genoemd, en daar blijf ik bij. Mark Rydell had voor de regie ook een Oscar-nominatie, en die had hij voor mij mogen krijgen ook!

Leo van Opzeeland

naar eer en geweten:
dat zoeken we op

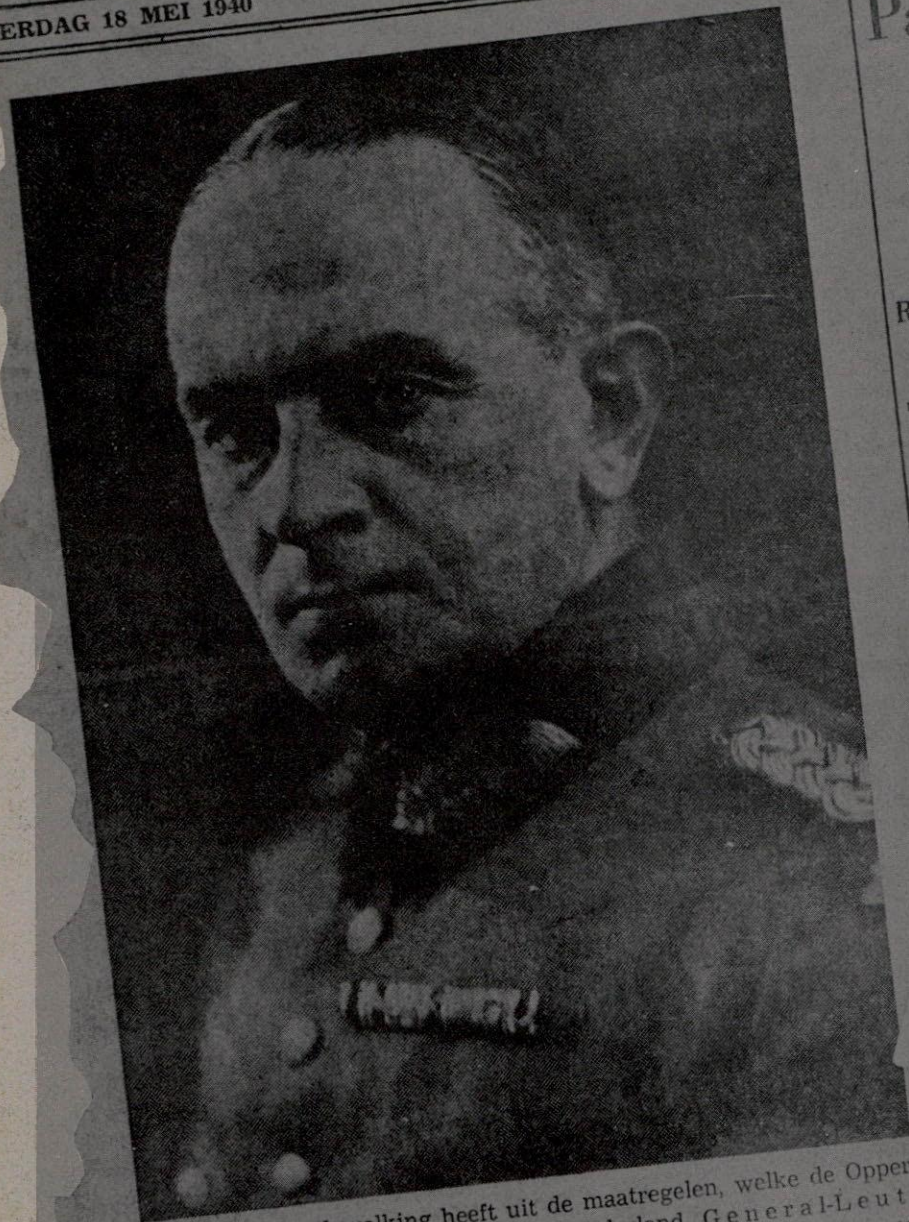
18 Mei 1940

Bureaux: N.Z. VOORBURG WAL 225, AMSTERDAM C.
 ABONNEMENT BINNENLAND PER KWARTAAL BIJ VOORUITBETALING / 5.10
 VOOR AGENTSCHAPPEN ZIJN GEVESTIGD OOK PER WEEK 0.10
 OOST- EN WEST-INDIE (PER ZEEPOST) 5.10
 VOOR HET BUITENLAND (PER KWARTAAL) 13.25
 Per ex. 9 ct., 2 B. fr., 2 Fr. fr., 4 d., 0.30 Zw. fr.

ZATERDAG 18 MEI 1940

De Telegraaf

HET MEEST VERSPREIDE GROOTE DAGBLAD.
 Uitgave N.V. Dagblad „De Telegraaf“, gevestigd te Amsterdam.
 AVONDBLAD *

DE Nederlandsche bevolking heeft uit de maatregelen, welke de Opperbevelhebber der Duitsche Legergroep in Nederland, General-Lieutenant Hans van den Berg, tot dusver heeft genomen, kunnen zien, dat er hem alles aan gelegen is, een atmosfeer van wederzijdsch vertrouwen te scheppen. Daar het, dank zij zijn persoonlijk ingrijpen, gelukt is terstond na het beëindigen van de vijandelijkheden de rust in het land volledig te doen terugkeeren, mag de bevolking zijn verdere maatregelen met vertrouwen te gemoet zien.

Italië's geduld maakt Uitvoering van orders

Parijs nerveus en vol geruchten.

Regeering van plan te vertrekken?

RADIO-OPROEP WOONPLAATS NIET TE VERLATEN.

GENEVE, 17 Mei. (D.N.B.) — Belzigers, die uit Parijs zijn aangekomen, vertellen, dat de militaire ontwikkeling ernstige ongerustheden heeft gewekt bij de bevolking. In breede kringen schijnt men met een plotselinge, algehele evacuatie van Parijs rekening te houden. Het treft men reeds voorbereidingen door het kopen van koffers. De kofferzaken zijn uitgeleend.

De nervositeit wordt nog versterkt door de geruchten, volgens welke de Fransche regering het voornemen zou hebben uit Parijs te vertrekken, wanneer de Duitschers nog in de Noord-Franse bezettingen van het land zouden binnendringen. De Fransche bevolking begint een onrust te gevoelen, waaraan de regering niet onverschillig is.

HERINNE ZIJN GEE LOLLETJE

lijkt plaats in te volgen.

Het denkbeeld neemt men uit dezelfde bereidingen te treffen, ofschoon nauwelijks aan te nemen is, dat zich zakelijkheid zou voordoen van een vertrouwelijke vraag heeft in politieke kringen een sterke beroering gewekt en leiding gegeven tot vele geruchten. Er wordt reeds van gesproken, dat in geval van een onverwachte ontwikkeling de Fransche regering tijdelijk met de Engelsche regeering naar Canada zou gaan om van daar den verderen tegenstand tegen Duitschland, gesteund op de koloniale bronnen, voort te zetten.

Herdenking en bevrijding

Fototentoonstelling in HMT te Havelte

In het Humanistisch Militair Tehuis „de Huneberg” te Havelte wordt een tentoonstelling gehouden van 3 mei tot 15 mei en een film gedraaid op maandagavond 3 mei over de tweede wereldoorlog.

De tweede wereldoorlog is voor een groot deel van de jeugd en de jongvolwassenen veelal een ver verleden, waarmee zij voor hun gevoel niets te maken hebben.

In het geschiedenisonderwijs op de scholen ging de leerkracht vaak niet verder dan datgene wat in de meeste leerboeken staat vermeld: een afstandelijk relaas over chronologie van militaire en diplomatieke feiten. Televisieseries, films in bioscopen en het grootste deel van de commerciële publicaties versterken meestal slechts de romantische gevoelens over de oorlog en brengen het als een tijd van spanning en sensatie. Zodoende wordt de jeugd niet geconfronteerd met de honger, de angst, het lijden en het verdriet van de talloze slachtoffers.

Zij raken niet verontrust over de oorlog. Een veronderstelling van waaruit ze vragen stellen over hoe het zover heeft kunnen komen, hoe het precies in z'n werk is gegaan, wat er tegen ondernomen is en of het weer kan gebeuren. Vragen die essentieel zijn om een eigen houding te kunnen bepalen inzake fascisme, racisme, discriminatie, geweld enz. Het kan nooit duidelijk genoeg worden gemaakt, dat oorlog zoiets verschrikkelijks is, dat we met alle macht en verstand zullen moeten zorgen om te voorkomen dat er ooit zoiets weer gebeurt.

De tweede wereldoorlog is té afschuwelijk en té mensonterend geweest om aan deze aspecten voorbij te gaan.

5 mei 1982

5 mei 1982 herdenken we dat Nederland werd bevrijd van de Nazi's. Vijf jaren waarin de Nederlandse bevolking aan den lijve heeft ondervonden wat het betekent om onder een fascistische dictatuur te leven. Een klein deel van de Nederlanders trok hun conclusies en nam aktief deel in het verzet, het grootste deel paste zich lijdzaam aan en een laatste groep Nederlanders deed enthousiast mee met de gewelddadige vreemde overheid. Na het verslaan van Nazi-Duitsland is er vrede gekomen. Burgelijke rechten en democratische traditie werden weer in ere hersteld.

Herdenking zinvol

Om een bijdrage te leveren aan een zinvolle herdenking rond de 4e en de 5e mei 1982, houdt het HMT in Havelte een fototentoonstelling over de tweede wereldoorlog. Ze geeft een overzicht van het ontstaan en het verloop van de tweede wereldoorlog, zoals die in het Anne Frank Huis al 8 jaar is geëxposeerd. Deze tentoonstelling biedt de mogelijkheid aan hen die de oorlog niet hebben mee-

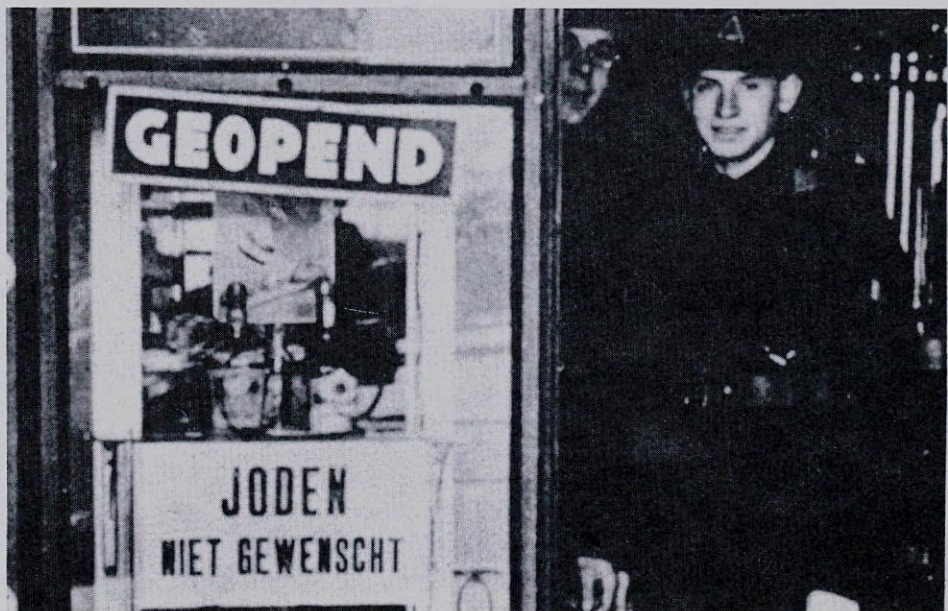
Maar het is een betrekkelijke vrede! Nog steeds zijn er landen in de wereld waar grove onderdrukking is, waar mensen als oud vuil worden behandeld. Nog steeds zijn er vluchtelingen in de wereld en is er oorlogsgeweld. Nog steeds is er discriminatie van groepen mensen. Ook in Nederland zijn er sinds de bevrijding voortdurend incidenten geweest die aantonen dat vrede een kwetsbare zaak is. Vrede en vrijheid zijn geen verworvenheden die je nooit meer verliest als je ze eenmaal hebt. We zullen de vrede voortdurend met z'n allen moeten waarmaken en op onze hoede zijn, dat ze niet verwordt tot een situatie van onvrede en onrecht. Dat lijkt ons dan ook de reden, dat het waardevol is om op de 4e en 5e mei stil te staan bij het verleden. Omdat het actueel is en ons allen aangaat. De geschiedenis kan ons een les leren.

gemaakt zich daarover op een indringende manier te laten voorlichten en voor de ouderen onder ons die die tijd wel zelf hebben beleefd, de gelegenheid om stil te staan bij wat er destijds allemaal is gebeurd. Tevens zal op maandagavond 3 mei een film over de tweede wereldoorlog worden gedraaid.

Met het gegeven dat deze tentoonstelling in de afgelopen jaren in het Anne Frankhuis, in het Achterhuis aan de Prinsengracht 263 te Amsterdam reeds honderdduizenden bezoekers heeft geboeid en geïnformeerd, vraag ik uw aandacht voor zowel de film als de tentoonstelling in het HMT te Havelte van 3 mei tot 15 mei a.s.

*Paul Vonk
tehuisleider HMT Havelte*

(bron: Anne Frankstichting)

Vijandbeelden

„Voor alles is er in Ruslands politiek niets gewijzigd, haar methoden, haar tactiek, haar manoeuvres kunnen veranderen maar aan het koers bepalende van deze politiek, de wereldheerschappij, valt niet te wrikken”. De gedachte in dit citaat zal velen vertrouwd voorkomen. Wie zei dit? Reagan? Luns? Hitler, Hiltermann, Mussert? Neuman wellicht? Het is niemand minder dan Karl Marx, die deze gedachte in 1867 opschreef.

Wie is de vijand?

Als iets de mens zijn hele geschiedenis door vergezeld heeft, dan is het wel zijn vijand. Het verhaal van volkeren en samenlevingen blijkt tevens het verhaal van hun vijanden te zijn. Zozeer lijkt de vijand met het menselijke bestaan gegeven, dat er tal van theorieën zijn, die de vijand als een broodnodige onvermijdelijke gezelschap van volk en samenleving beschouwen. Of dat waar is? Niet alles wat waar lijkt, blijkt dat ook te zijn. Uit de aanwezigheid, zelfs de permanente aanwezigheid van iets, behoeft nog niet de onvermijdelijkheid ervan gekonkludeerd te worden, ook al staat de vijandrol tot op heden in praktisch elk stuk dat het nationale en internationale toneel heeft opgeleverd.

Uit de na de tweede wereldoorlog regelmatig gehouden enquêtes onder de Nederlandse bevolking blijkt, dat een aanzienlijk deel der ondervraagden zich bedreigd voelt of althans te kennen geeft zich bedreigd te voelen door met name de Sovjet Unie en/of het communistisch systeem. De mate van het zich bedreigd voelen en het percentage ondervraagden, dat te kennen geeft zich daadwerkelijk bedreigd te voelen, varieert weliswaar in de loop der jaren, maar te constateren blijft dat tot op heden de Sovjet-Unie, het Oostblok en/of het communistisch systeem door vele Nederlanders als een wezenlijke bedreiging wordt ervaren.

In de wetenschap van oorlog en vrede, de polemologie, met name in theorieën over oorlogsoorzaken wordt aan zulke „beelden” van bedreigingen een geweldbevoordende werking toegeschreven. Zo is bijvoorbeeld het Oost-West konflikt niet mogelijk zonder vijandbeelden. Wanneer in de hoogtijdagen van de Koude Oorlog het woord „Bolsjewisme” genoemd werd, dan riep dit bij een groot deel van de bevolking zo ongeveer de volgende associaties op: „Systeem van onvrijheid, van terreur en ontberingen, dit systeem bedreigt ons, wij moeten onze levenswijze verdedigen.” Gesteld kan worden dat gevoelens van bedreiging van mensen gepaard gaan met beelden over de vijand, die het karakter hebben van vooroordelen of beter nog stereotypen. Aan de leiders en/of inwoners van de „vijandelijke” natie worden op een bijna karikatuurachtige wijze kenmerken

toegeschreven. Aan de hand van het stereotype karakter van de voorstelling wordt duidelijk dat het hier om gewortelde negatieve opvattingen gaat, die veelal maatschappelijk bepaald zijn en in belangrijke mate het gedrag (kunnen) bepalen.

Beeld en werkelijkheid

Een vijandbeeld heeft een soortgelijk karakter als datgene wat in de reclame „image” genoemd wordt. Het is een voorstelling van een persoon of land, dat onafhankelijk van degene die stelling neemt bestaat, aan hem bekend is en veelal los staat van zijn persoonlijke ervaring. Belangrijk hierbij is in hoeverre er een kloof bestaat tussen het beeld van de vijand en de werkelijkheid en welke oorzaken en functies bij een eventueel vertekend zijn van dat beeld een rol spelen.

Er is een heel complex van historische omstandigheden, waarden, normen en politieke en sociale voorwaarden, dat direct of indirect onze persoonlijkheid en aanpassing aan de heersende cultuur beïnvloedt. Veelal wordt datgene wat niet in overeenstemming is met onze denkbeelden en leefpatronen als vreemd, vijandig of zelfs bedreigend ervaren.

De mens moet zich een oordeel vormen over zichzelf en de hem omringende wereld. Beelden in de hoofden van de mensen zijn vaak niet in

overeenstemming met datgene wat er in de wereld gebeurt. Toch bepalen deze beelden dikwijls het gedrag van mensen in hun dagelijkse denken en leefwereld sterker dan de objectieve feitelijkheden. Hoewel stereotypen, vooroordelen en beelden in meer of mindere mate tot een noodzakelijk instrumentarium kunnen behoren, is het belangrijk na te gaan in hoeverre zij van een betreffende werkelijkheid verwijderd zijn. In bepaalde gevallen zal de afstand tussen beeld en werkelijkheid, het meer of minder vertekend zijn van het beeld slechts als gevolg van politieke en ideologische processen te verklaren zijn. Opvoeding, media en onderwijs spelen hierbij een belangrijke rol. Het leerproces in gezin, school en samenleving leidt ertoe dat het individu „voorgevormde” meningen min of meer overneemt. Zo ontstaan stereotypen als individuele veronderstellingen en verwachtingen ten aanzien van bepaalde groeperingen en/of verschijnselen.

Vijandbeelden en de internationale politiek

In de nationale en internationale politiek vervult het vriend-vijand-schema belangrijke functies, het ordent posities en bepaalde relaties. De bepaling wie vriend is en wie vijand, is van invloed op de houding en het gedrag van individuen tegenover groepen en volken. Nationale stereo-

typen en vriend- en vijandbeelden blijken veel meer van andere factoren af te hangen dan van het karakter van het volk dat beschreven wordt. Van deze factoren neemt de politieke relatie de belangrijkste plaats in.

Bij het in kontakt komen van verschillende politieke en/of kulturele stromingen vindt een uitwisseling plaats: een tweezijdig proces. Ontstaat hierbij een konflikt dan vindt er een accentuering plaats van de meest opvallende en typische (veelal negatieve) eigenschappen van de andere partij. De vijand wordt de personificatie van het kwade. Het kan er althans geheel mee geïdentificeerd worden. Woorden en handelingen van de vijand moeten principieel en permanent worden gewantrouwd.

Deze beeldvorming dient in verband te worden gebracht met de economische en politieke tegenstelling en de daaruit voortvloeiende konflikten van Oost en West, of beter gezegd aan de tegenstelling tussen twee maatschappelijke systemen: het communistische versus het kapitalistische systeem. Startpunt van dit konflikt en de daarmee gepaard gaande vijandbeeld-ideologie is de Oktoberrevolutie van 1917. Het hoogtepunt in de ideologische strijd vormt de koude oorlog, waarbij de wereld in 1962 als gevolg van de Cuba-crisis ternauwernood aan een Derde Wereldoorlog ontsnapte.

Historische feiten worden verzwezen of uit hun verband gerukt en de rol van het westen in de Oost-West-verhouding wordt voortdurend positief overbelicht. Dit leidt niet alleen tot een negatief stereotyp beeld van de Sovjet-Unie, maar ook tot een, zoals uit verschillende onderzoeken blijkt, uiterst positief zelfbeeld.

Vijandbeeld en functies

Deze vertekening, dit creëren van een vijandbeeld, waarbij de staat in enge zin (regering, bureaucratie) en de media een belangrijke rol spelen, heeft verschillende functies, waarvan we er een aantal hier zullen beschrijven. De eerste functie is de projekt-functie. De projektie biedt de mogelijkheid tot verklaring en rechtvaardiging van het eigen gedrag door te verwijzen naar verbeelde intenties en gedragingen van anderen. Het vijandbeeld speelt hierbij een belangrijke rol.

Het mechanisme van projektie ontlast op twee manieren: enerzijds verkrijgt de eigen groep een grotere waarde en anderzijds vormt de projektieve aanduiding van de vijand met allerlei slechte eigenschappen een afleidingsmogelijkheid voor agressiviteit. Omdat de vijand buiten het eigen systeem en/of buiten het eigen maatschappelijk normensysteem geplaatst is, is een agressieve houding tegenover hem maatschappelijk aanvaardbaar. Interne orde kan mede worden bevorderd en verzet gebroken door andere personen,

groepen of systemen bepaalde motieven gedragingen en karakteristieken toe te schrijven.

Een tweede functie is wat genoemd wordt de socialiseringsfunctie. Vijanden kunnen een effectief middel zijn om interne solidariteit te bevorderen en de eigen omgeving onder controle te brengen, zeker als bewust de oorzaken van allerlei kwaad in interne of externe zondebokken gesitueerd kan worden, zoals hetzen ten opzichte van heksen, joden, zigeuners en terroristen in de geschiedenis aangetoond hebben. Percepties van een gevaarlijke vijand produceren angstgevoelens, waardoor de bevolking eerder geneigd is gezag of autoriteit te aanvaarden. Voor het bereiken van bepaalde doeleinden kan het afschilderen van bepaalde opponenten als vijanden van het systeem („handlanger van Moskou”) een effectief middel zijn om deze doeleinden door te zetten en tegenstanders uit te schakelen. Dit heeft tweërlei gevolgen, enerzijds wordt binnenlandse oppositie onderdrukt en anderzijds worden spanningen en frustraties binnen een systeem een uitlaatklep geboden.

De derde functie en misschien wel de belangrijkste functie van het vijandbeeld, althans wat het vijandbeeld van de Sovjet-Unie betreft, is de rechtvaardigingsfunctie met betrekking tot de wapenning. Het in bezit hebben van verschrikkelijke vernietigingsmogelijkheden dwingt op zijn minst tot gedetailleerde en intensieve vijandvoorstellingen. Want wil de dreiging met zulk een verschrikkelijk geweld als de huidige wapenning niet onmenselijk en immoreel lijken, dan moet de tegenstander wel als misdadig afgeschilderd worden. Een totaal vernietigingspotentieel vereist een totale vijand, wil het niet totaal onmenselijk zijn.

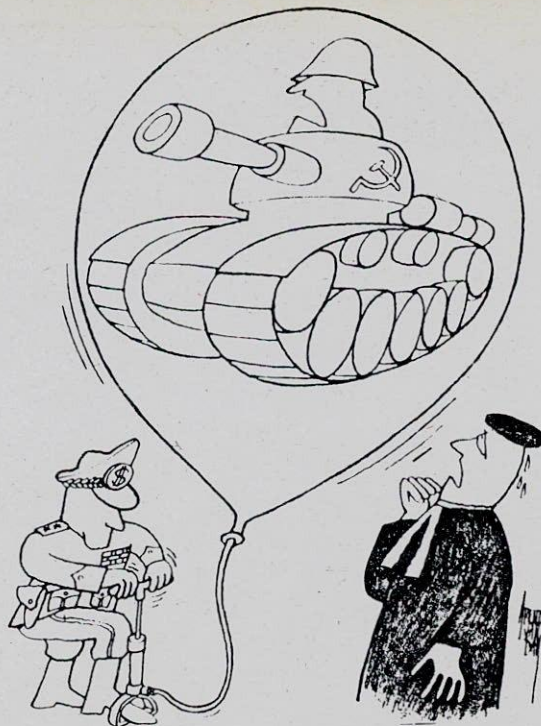
De voorstanders van de zogenaamde „afschrikingspolitiek” (dit is de visie dat de vijand slechts in toom ge-

houden kan worden door hem te overtuigen dat bij een eventuele aanval zijn totale vernietiging volgt) verkondigen steeds opnieuw afschrikwekkende vijandvoorstellingen, zodra de rationaliteit van hun politiek ter discussie wordt gesteld of zodra een nieuwe fase in de bewapeningswedloop in zicht is. De voorwaarde voor een geloofwaardige afschrikingspolitiek maakt de psychologische militarisering in de afschrikingsstaten noodzakelijk. De hierdoor teweeg gebrachte angst en bereidheid geweld te gebruiken is voor haar geen onaangenaam nevenprodukt, maar heeft binnen het kader van deze politiek functionele waarde. Zonder de mobilisatie van de angst, zonder de bereidheid geweld te gebruiken, zonder de agressiviteit zou de afschrikking gemakkelijk haar geloofwaardigheid verliezen. De recente ontwikkelingen doen vermoeden dat het „militair-industriële complex” (een bundeling van belangengroepen uit onder meer krijgsmacht, overheidsbureaucratie en wetenschap) via zijn talrijke politieke connecties van tijd tot tijd het vijandbeeld bewust bij het publiek aanscherpt om druk uit te oefenen tot uitbreiding en perfectie van het wapenarsenaal – ongeacht de reële konstateerbare dreiging van de mogelijke vijand.

Hans Wouters

(Medewerker Studiecentrum voor Vredesvraagstukken, Katholieke Universiteit, Bijleveldsingel 70, 6524 AE Nijmegen).

soldaten: selfsupporters

De werkloze medemens of het alledaags fatsoen

Als ik zo eens om mij heen luister dan is er eigenlijk geen sprake van een recessie in Nederland, nog minder van werkloosheid. Als ik de verhalen geloven moet dan kent praktisch iedere nog werkende Nederlander een man in de straat of om de hoek, die „zogenaamd werkloos” is, maar die in ruime mate beunhaast.

En zo besluit het verhaal altijd: „die kerels verdienen heel wat meer dan ik.”

Dit verhaal heeft twee kanten, misschien wel drie. Enerzijds werpt het een hel licht op de goede verteller, die eerlijk en gezagsgetrouw zijn werk verricht, en anderzijds stelt het de slechte werkloze in een duister licht. Het doet mij dan ook vaak denken aan het oude bijbelverhaal van de farizeeër en de tollenaar. Het derde aspect is het doorklinken van jalouzie, een verschijnsel dat men overigens vaak ziet als men de braven de in hun ogen slechten hoort veroordelen. Zij zouden ook wel willen, maar zij durven niet. Behalve dat deze beschuldiging jegens de werkloze medemens niet waar is, is ze ook niet eerlijk. Het verraaft een enorm gebrek aan kennis in deze; kennis die wel zeer eenvoudig te vergaren is. Doet men dat niet en blijft men de lasterlijke taal over de „werkloze” uitslaan, dan is men of dom of vreselijk oneerlijk en vaak vrees ik dat men beide is.

De werkelijkheid

Want wat is de waarheid? Werkloos zijn betekent niet meer mee te draaien in het nu geldende levenspatroon, het betekent uitgesloten en uitgestoten te zijn, je dagelijks verbijtdend omdat er geen werk meer voor je is. Kort en goed. Het impliceert de totale ontwrichting van de mens. De maatschappij, en dat zijn wij, verneert en onteert een medemens. Hoe groot de leugen is, wanneer men insinueert dat de werkloze graag lui is en niet wil werken, omdat hij toch 85% heeft en de rest wel bijsnabbelt, moge duidelijk worden als we bezien hoe een landgenoot werkloos wordt. De landgenoot-werknemer houdt er nl. niet mee op, nee hij wordt ontslagen, zomaar en zonder meer. De werkgever voert een onjuist beleid en de werknemer die geen enkele inspraak had en nooit mee mocht spreken, staat op straat. Een beetje lezen en rondkijken – en dan bedoel ik iets meer lezen dan één tendentius commercieel geëngageerd groot landelijk dagblad – en iets verder kijken dan de grens van de heilige eigen rechten geeft een beeld hoe het dan wel is.

Werkgevers

Nemen we nu eens de OGEM. Jarenlang zijn daar met geleend geld rendabele en niet rendabele bedrijven aangekocht.

De werknemers is toen niets gevraagd, zij werden meegekocht en meeverkocht en nu de zaak springt, krijgt de directie een zeer echte gouden hand en de werknemer krijgt steun uit de WW om vervolgens belasterd te worden. Hoewel men natuurlijk ook alle werkgevers niet over één kam mag scheren, toch is een gedeelte van hen wel enige verwijten te maken. Ik noem een paar voorbeelden.

Vele Nederlandse vertegenwoordigers reizen de goedkope landen af. Het gros is er echter als inkoper van goedkope goederen, slechts een enkele houdt zich bezig met het aan de man (of vrouw) brengen van Nederlandse producten. Het is vele werk-

gevers de laatste jaren te gemakkelijk gegaan en nu missen zij door gebrek aan durf en inzet te vaak de bus naar nieuwe mogelijkheden. Maar bedenk: voor iedere ondernemer die niet durft of te laat reageert, gaat een X aantal medemens de straat op en die zijn dan verder werkloos. Een ander voorbeeld. In teveel bedrijven, waar nog geld en waar nog wel winst wordt gemaakt laat men na te investeren dan wel voldoende te investeren. Men wacht vaak teveel en te lang af. Nu niet investeren betekent echter dat de betrokken ondernemer bij het aantrekken der markt achterloopt, niet meer mee kan en dan dus moet sluiten. Resultaat, weer meer nieuwe werklozen. Het trieste bij dit alles is, dat de toekomstige nieuwe werkloze nu niet mag meebeslissen over eventuele investeringen. Hij wachtte zijn lot geduldig af.

Hoe het management soms tekort schiet, moge blijken uit een onlangs verschenen rapport over voorraadbeheersing bij een aantal bedrijven. Als algemene regel geldt dat het bewaren en opslaan van een voorraad per jaar een kwart van de aanschaffingskosten eist. Dus een voorraad van f 100,- kost f 25,- aan opslagkosten e.d. per jaar. In vier jaar is het artikel dus tweemaal zo duur geworden. Wat bleek uit dit rapport? Een groot aantal bedrijven had veel te grote voorraden. Men sloeg maar in, menende dat men het duurder worden van de goederen op deze manier voor zou kunnen blijven. Niets daarvan, het werkt precies andersom. Op deze manier worden enorme verliezen geleden. Het resultaat laat zich voorspellen. Tekort aan inzicht, te-

DE LEUGENS VAN WILLEKE ALBERTI...

Al jarenlang houdt zij het imago op van het lieve, onschuldige zangeresje. Maar hoe is zij in werkelijkheid?

Lees de harde feiten over de echte WILLEKE ALBERTI:

- Hoe zij handel drijft met haar privé-leven.
- De waarheid over haar Amerika-reis.
- Waarom haar vader op onze redactie huilde.

Overal te koop voor f1,65

OF ... DE LEUGENS VAN

ort aan kennis en oplettendheid bij et management resulteren in mil-
penverliezen en voor dat geld zou
eel wat gedaan kunnen worden.
Bijvoorbeeld investeren, hetgeen
etzelfde management nu zegt niet te
nnen door gebrek aan geld.
ort en goed, weer minder arbeids-
laatsen en weer minder nieuwe mo-
elikheden.
ot zover het verhaal hoe mensen
verkloos worden. Zo maar, zonder
iet te willen.

Vel en niet willen werken

u is het niet zo dat verbetering van
ovengenoemde punten arbeid voor
llen schept, ondanks de sprekers
enoemd in de eerste alinea is er wel
egelijk sprake van een recessie en
noet er worden geaccepteerd dat er
verkloze medeburgers zijn. Hoe we
chter het nog aanwezige werk kun-
nen verdelen en wie er dan voor in
anmerking moet komen is de grote
raag. Beginnen we met het laatste
edeelte! Wie moet er voor werk in
anmerking komen?

Bij het behandelen van deze vraag
aan we uit van twee soorten werk-
nemers, zij die willen werken en zij
die niet willen werken. (Ik wijs erop
dat ik die scheiding niet erken, om-

dat de laatste groep te klein is om
representatief te zijn, ik maak deze
scheiding alleen in een pogen om de
„vingerwijzers, c.q. lasteraars” in het
vervolg van mijn verhaal iets duide-
lijk te maken).
Hoe we het nu draaien of wenden, er
zal slechts voor een gedeelte van het
aantal huidige werklozen opnieuw
werk zijn. Het meest ingenieuze ba-
nenplan schaft geen arbeid voor al-
len.

Wie moet dan in aanmerking ge-
bracht worden voor dat werk, de
welwiller of niet-willer?
Moeten we een niet-willer dwingen
en daarbij een plaats bezetten die een
wel-willer wil hebben. Onzin natu-
rlijk, het werk moet in eerste instantie
gegeven worden aan hen die graag
willen. Dit impliceert twee dingen.
Ten eerste dat de niet-willer niet
meer behoeft te werken, maar ten
tweede ook dat we er op moeten ho-
pen dat er in de toekomst mensen
zullen zijn, die op zulk een wijze
mens kunnen en willen zijn dat zij
wel zonder werk kunnen leven.
Wij zullen dan de keuze van „niet
werken in het leven” als een bewuste
keuze moeten aanvaarden, zelfs ac-
cepteren dat deze keuze onze eco-
nomie ten goede komt. Wie werken
wil helpt mede aan de instandhou-

ding, wie het niet wil evenzo. Niet
werken wordt een verdienste. We
moeten dan wel de gehele instelling
t.a.v. mens en werk ingrijpend wijzi-
gen.

Minder werken

Een andere oplossing om de werk-
loosheid terug te dringen is „deel-
tijdarbeid” of „verkorting van de
werktijd”.

Als deze voorstellen worden gedaan,
horen we daartegen dezelfde in de
historie al zo vaak gebruikte argu-
menten (o.a. bij de afschaffing van de
kinderarbeid, de zestigjarige werk-
week, de achtenveertigjarige werk-
week, enzovoort, enzovoort). Iedere
keer bleek echter dat het wel kon en
dus moeten we die versleten argu-
menten maar niet te serieus nemen.
Want het teruggaan in uren werk kan
wel, mits men daarbij ook teruggaat
in loon. En dat is voor velen een
probleem, want ze hebben niet zo-
veel loon.
Maar één ding is zeker.

Als het gros van die mensen die ik zo
om mij heen hoor en die meestal een
behoorlijk salaris hebben, een stapje
terug willen doen, enige uren werk
en loon willen inleveren, dan zullen
ze die zgn. beunhaas in hun straat of
bij hun om de hoek niet meer zien,
want dan heeft die man of die vrouw
weer gewoon werk. Als zij die heden
om mij heen met hun grote lonen be-
reid zijn iets te offeren, wordt het
probleem van de medemensen zon-
der werk iets kleiner.
En als zij dat niet willen, wel dan eist
het gewone burgersfatsoen wel,
dat ze dan verder hun mond houden
en ophouden anderen te belasten.
Maar ik vrees dat er toch weer zullen
zijn die ook dat fatsoen ontberen,
want lasteraars kennen niet veel fat-
soen, anders deden ze het immers
niet.

Adriaan Bijl

mondig: door op je bek te
valley

BOB maakt er wél werk van

In de maart-editie (1982) ontlokt EGO-redacteur Wim Heij op de pagina's 18 en 19, onder het motto „Dienstplichtigen aan het werk”, een aantal jongelui een reeks ontboezemingen met betrekking tot de terugkeer in de burgermaatschappij. Al met al een weinig rooskleurig verhaal. Wel eerlijk, want de situatie op de arbeidsmarkt is nu eenmaal zeer slecht. Enkele onvolkomenheden in de uitspraken over de werkwijze van de sectie Bemiddeling Overgang Burgermaatschappij, kortweg BOB genoemd, rechtvaardigen evenwel rechtzetting.

Actueel

Zo merkt de geïnterviewde Wiep op, dat de inhoud van de eens per twee maanden aan de ca 7500 dienstverlaters toegezonden informatiepakketten niet actueel zou zijn. Wiep ontleent dat aan zijn in september 1981 ontvangen pakket, waarin hij op twee mappen de opdruk „Uitgave november 1980” tegenkwam. Een registratie van het tijdstip waarop de mappen bij het IUB (Inrichting Uitgifte Boekwerken) werden gedrukt. De inhoud van deze mappen wordt echter iedere twee maanden opnieuw ingevoegd en wat de actualiteit betreft bijgesteld. Zulks is ook waarneembaar in de datering van de zich in de mappen bevindende VACATURELIJST en (studie)-WEGWIJZER.

Helaas komt het voor dat vacatures in deze vacaturelijst bij navraag door sollicitanten inmiddels zijn vervuld of erger, dat een in de vacaturelijst genoemd bedrijf gesloten werd in de periode die ligt tussen het verwerven

van de vacatures en het reageren daarop.

Niveau

Johan en Paul vinden dat het merendeel van de in het INFORMATIEPAKKET voorkomende vacatures van een te hoog niveau is. Hun maten met een opleiding van dat niveau vinden dat uiteraard niet. Daar komt bij dat Johan en Paul dan kennelijk de vacatures in de vacaturelijst over het hoofd hebben gezien. Het betekent ook dat zij de weg naar de Welzijnszorginformatiehoek, ondanks de daarop duidende affiches die in alle kazernes op de publicatieborden te vinden zijn, nooit hebben bewandeld. In die informatiehoeken ligt de BOB-vacatureordner waarin honderden vacatures voor allerlei opleidingen op vervulling wachten. Blijft overeind dat de situatie op de arbeidsmarkt slecht is. De bijna 500.000 werkzoekenden, waarvan een beduidend percentage ($\pm 65\%$) jongeren dus ook dienstverlaters, zijn een zorg die de Nederlandse regeer-

ders voortdurend de nodige hoofdbrekens oplevert én mensen zoals Johan tot wanhoop brengt. Om je dan tenslotte te willen verhangen gaat te ver. In de metaalbranche – lassers en bankwerkers – is bijvoorbeeld nog werk voldoende te vinden. Als Johan echt wil leven én werken zou hij ook kunnen besluiten zich te laten omscholen. De BOB-WEGWIJZER geeft daar informatie over.

Taakstelling BOB

BOB is natuurlijk niet de aangewezen instantie om het gigantische probleem van de werkloosheid op te lossen. Als sectie van de tot de Directie Personeel Koninklijke Landmacht behorende Afdeling Personeelszorg, heeft BOB de volgende taakstelling:

- a. verlenen van indirecte bemiddeling aan KVV-ers, TSP-en, VND-en en Libanon- en Sinaigangers bij het vinden van werkgelegenheid bij overheid en bedrijfsleven. De directe bemiddeling is wettelijk voorbehouden aan de Gewestelijke Arbeidsbureaus. „Indirect” staat voor „aan het relatiebestand van BOB (ca 3000 bedrijven en instellingen) per twee maanden aanbieden van een SOLLICITANTENLIJST, bevattende een duizendtal bij BOB aangemelde werkzoekende dienstverlaters”.
- b. begeleiding ter zake van materiële en immateriële aspecten bij terugkeer naar de burgermaatschappij.
- c. leggen van contacten met betrekking tot de vervulling van vacatures bij overheid en bedrijfsleven.

BOB heeft ten tijde dat er nog volop werk was „over deze taakstelling heen” velen direct een baan kunnen bezorgen. Nu dat „volop werk” helaas niet meer van deze tijd is, lukt het BOB evenmin als het de uitzendbureaus en de GAB's lukt. De een noch de ander is daarover iets te verwijten.

Honderden opvragingen

Ook het bedrijfsleven niet, waarvan al dan niet tot het relatiebestand behorende bedrijven en instellingen maandelijks (nog) honderden sollicitanten uit de BOB-sollicitantenlijst oproepen. Op dat moment is het aan de sollicitant om zich bij zijn poten-

WORD ABONNEE, BIJNA VOOR NIKS

Een stoker op Hr. Ms. Van Galen zat tijdens een zeereis te balen. Tot EGO per post aan boord werd gelost: De tijd vloog om met al die verhalen!

Wie zich abonneert, krijgt enkele jaarboekjes als welkomstgeschenk. Stort f 12,- op postgiro 480414 van Hoofdraadsman Hum. GV te Zeist, onder vermelding van „nieuwe abonnee”.

EGO OOK NA JE DIENST- TIJD

schroom niet indien nodig contact op te nemen met de hier volgende adressen:

Voor Koninklijke marine
Bureau Overgang Burgermaatschappij
van de Directie Personeel Koninklijke
Marine
Lange Voorhout 7
2514 EA Den Haag
Tel. 070-814261 tst 2356

Voor de Koninklijke landmacht
Sectie Overgang Burgermaatschappij
van de Directie Personeel Koninklijke
Landmacht
Frederikkazerne, gebouw 103
Van der Burchlaan 31
2597 PC Den Haag
Tel. 070-732217

Voor de Koninklijke luchtmacht
Sectie Algemene Personeelszorg en Be-
middeling Overgang Burgermaatschap-
pij van de Directie Personeel Koninklij-
ke luchtmacht
Spui 49
2511 BL Den Haag
Tel. 070-721400

niële werkgever waar te maken. On-
anks de abominabele situatie op de
reidsmarkt zijn nog steeds bedrij-
en en instellingen bereid gevonden
te haken op door BOB drie maal
er jaar in de BRD georganiseerde
dienstverlatingsbijeenkomsten en
bedrijfsinformatiedagen.

Samenvatting BOB-werk

Iedere dienstverlater wordt onge-
veer vijf maanden voor de afzwaai-
um door middel van een naar het
uisadres gezonden INFORMATIE-
PAKKET op de hoogte gesteld van
de mogelijkheden in de burgermaat-
schappij. Dat pakket bevat tevens in-
formatie over de te voeren procedure
met het GAB, aanwijzingen over sol-
citeren, verder studeren en om- en
rijscholing. Tenslotte bevat het pak-
ket door BOB verworven en bij BOB
angeboden vacatures bij overheid
en bedrijfsleven.

Bij BOB aangemelde werkzoe-
ende dienstverlaters behorende tot
de categorieën TSP, KVV, VND, Li-
anon- en Sinaïganger worden eens
per twee maanden door middel van
en SOLLICITANTENLIJST aan het
relatiebestand van BOB aangeboden.
BOB organiseert de tournee van
het Rijdende Arbeidsbureau langs de
kazernes van Koninklijke landmacht
en Koninklijke luchtmacht in Ne-
derland en de BRD benevens dienst-
verlatingsbijeenkomsten en be-
drijfsinformatiedagen.

BOB moedigt de WZZ-functiona-
issen (zij zijn in de kazernes de
vooruitgeschoven posten voor het
BOB-werk) aan de contacten met de
staatselijke GAB's te bevorderen.

BOB instrueert tijdens cursussen
en opleidingen S1- en WZZ-functio-
narissen en Officieren Civiele Vak-
opleiding over de aanpak van het
BOB-werk.

BOB heeft in alle kazernes van de
drie krijgsmachtdelen in de WZZ-in-
formatiehoeken BOB-vacatureord-

ners gedeponereerd met daarin meer
dan duizend actuele en langlopende
vacatures.

7. BOB bevordert de relaties met het
bedrijfsleven:

a - lezingen

b - bezoeken

c - bezoeken en deelnemen aan vak-
beurzen

d - mailings.

8. BOB bemiddelt bij afwijzing van
rekestten tot behoud van toegewezen
functies door de aanstaande werkge-
vers.

9. BOB brieft regelmatig troepen-
commandanten over de begeleiding
van de dienstverlaters.

10. BOB licht jaarlijks honderden
met UKW vertrekkende dienstverla-
ters voor over de materiële en imma-
teriële aspecten van de beëindiging
van het dienstverband. In 1981 werd
648 maal mondeling en 197 maal
schriftelijk informatie verstrekt.

11. BOB licht belangstellenden in
ruime mate voor over de mogelijk-
heden en onmogelijkheden die aan
de haar gestelde opdracht kleven, in
publicaties die verschenen in o.a.:
Legerkoerier, periodiek LKV, Vlie-
gende Hollander, Defensiekrant (re-
gelmatig), De Griffioen, Militair en
Techniek, Tijdschrift Militair van Nu,
Achterbannier, Oud Wapenbroeder,
Dubbel Vier, periodiek Kontakt, De
Connector, Bijenpraat, Ons Leger en
nu ook EGO.

Tenslotte

Militairen genieten, of zij nu veertien
maanden of zesendertig jaar dienen,
een stuk geborgenheid en verzorging
dat een deel van hen al gauw verleidt
te veronderstellen dat (voor zover zij
tot de werkzoekende groep komen te
behoren) de veertien bij BOB werk-
zaam zijnde functionarissen op ver-
zoek „een blik met gewenst werk, op
de gewenste plaats met het gewenste
salaris en vacantedagen” kunnen
opentrekken.

Een kind kan begrijpen dat het in
1982 niet zo eenvoudig ligt. Bij BOB
zou men best onder die ideale om-
standigheden willen werken. Nu het
tegenovergestelde waar is steekt men
er de handen EXTRA uit de mou-
wen.

Zonder hulpmiddelen zoals daar zijn:
een computersysteem, tekstverwer-
ker, teletekstmachines e.d. Het dient
erkend dat als BOB daarover zou
kunnen beschikken er meer voor de
werkzoekende dienstverlaters zou
kunnen worden gedaan.

Het arbeidsplaatsentekort in Neder-
land kan BOB daar natuurlijk niet
mee oplossen. Het is goed te besluit-
ten met het advies dat in alle BOB-
verhalen is te lezen: Dienstverlaters
worden door de zorg van de sectie
BOB op het spoor gezet.

Het al dan niet bereiken van het doel
is voor het grootste gedeelte afhan-
kelijk van de eigen bereidheid tot in-
zet en aanpak.

Met andere woorden: De sectie BOB
heeft GEEN jobs in VOORRAAD,
maar HELPT werk ZOEKEN. Een

Praatavonden voor homo's in militaire dienst

AMERSFOORT - De landelijke
werkgroep Homosexualiteit &
Krijgsmacht gaat regelmatig pra-
atavonden houden voor homo's die in
militaire dienst zitten of er nog in
moeten. Deze werkgroep ijvert al ja-
ren voor een mentaliteitsverbetering
in de krijgsmacht t.o.v. homo's. Kort
geleden werd via de pers een oproep
gedaan voor belangstellenden voor
zulke bijeenkomsten en al direct
bleek dat er, vooral bij dienstplichti-
gen, een grote behoefte bestaat om
met anderen te kunnen praten over
de ervaringen als homo in militaire
dienst.

De praatavonden zullen worden ge-
houden in de WHAM-ruimte in
Amersfoort, adres: Stadsring 31-1, in
ieder geval steeds op de 2e dinsdag
van de maand (behalve op 13 juli). Er
wordt al over gedacht om iedere
maand nog een tweede dag af te
spreken.

Het is overigens de bedoeling om
ook praatgroepen in andere delen
van het land te starten, omdat
Amersfoort niet voor iedereen be-
reikbaar is. Voor informatie over de
werkgroep Homosexualiteit &
Krijgsmacht kan men schrijven naar:
Schimmelpenninckkade 19, 3813 AC
Amersfoort. Informatie over de
praatavonden geeft: Rob Sol, tele-
foon 033 - 754456.

veelgehoord BOB-advies in dit ver-
band luidt: Dienstverlaters moeten
zich tijdig laten inschrijven op het
GAB. Ook hoopt men op de bereid-
heid van het willen accepteren van
werk buiten de woonplaats en het
(voorlopig) willen starten in branches
waarvoor bij- of omscholing nodig is.

J. van Alphen
(BOB Kon. Landmacht)

gewetensnood: geen nood,
als die 't hoogst is EGO
lezen

Dick Ket's veredeld realisme

Zich te beperken, een ding, enkele dingen waarlijk nodig hebben, ze ook waarachtig aanhangen en liefhebben, ze naar alle kanten keren, er mee verenigd worden: dat maakt de dichter, de kunstenaar, de mens.

Goethe

De schilder Dick Ket, die in 1940 op 38-jarige leeftijd in Bennekom overleed, heeft de hem zo kort toegemeten tijd op intensieve wijze gebruikt. Er zijn van hem ruim 100 schilderijen en 200 tekeningen bekend. Dat is een enorme produktie voor iemand die bijzonder nauwkeurig en zorgvuldig werkte en wiens broze gezondheid het regelmatig schilderen en tekenen niet mogelijk maakte.

Dirk Hendrik Ket werd op 10 oktober 1902 in Den Helder geboren. Op zeer jeugdige leeftijd begon hij al te tekenen. Van 1909-1920 woonde hij in Den Haag, waar hij de lagere school en de HBS bezocht. Daarna verhuisden zijn ouders naar Hoorn. Vele malen veranderde het gezin van woonplaats, omdat vader Ket militair assistent-apotheker was en nogal eens werd overgeplaatst. Omdat Dick een zwakke gezondheid had en enig kind was, werd hij met veel liefde door zijn ouders omringd. Hij was wat je noemt een kasplantje. In Hoorn heeft hij, naar hij zelf zei, onder invloed van het oude fraaie IJsselmeerstadje die eerste pogingen op het gebied der teken- en schilderkunst voortgezet. Slechts twee jaar woonde het gezin in Hoorn, daarna vestigde het zich in Ede.

Vorming

Vanuit Ede bezocht de 20-jarige Dick Ket de middelbare kunstnijverheids-

Zelfportret

school „Kunsttoefening” in Arnhem. Omdat aanvankelijk zijn belangstelling voornamelijk naar tekenen uitging, beijverde hij zich tot het behalen van de lagere tekenakte (1923) en de middelbare tekenakte (1925). Ook volgde hij er schilderlessen, onder leiding van zijn leermeester, de toenmalige directeur van „Kunsttoefening”, de heer Gerard van Lerven. Volgens Van Lerven was Dick Ket de meest begaafde schilder die de akademie tot die tijd had afgeleverd. Uit deze jaren zijn een aantal bijzonder goede tekeningen bekend, zoals o.a. een schets van een denneboom (een der weinige winterstudies), een indrukwekkend interieur van een kerk in Hoorn en een gezicht op de haven van dezelfde stad. Het samengaan van houtschool en oostindische inkt was Ket wel toevertrouwd. Na zijn studies werkte hij nog enkele jaren in zijn atelier in Ede. Zij gezondheid liet niet toe dat hij buiten in de vrije natuur schilderde. De onderwerpen die hij op het doek bracht dragen daar het stempel van.

Bennekom

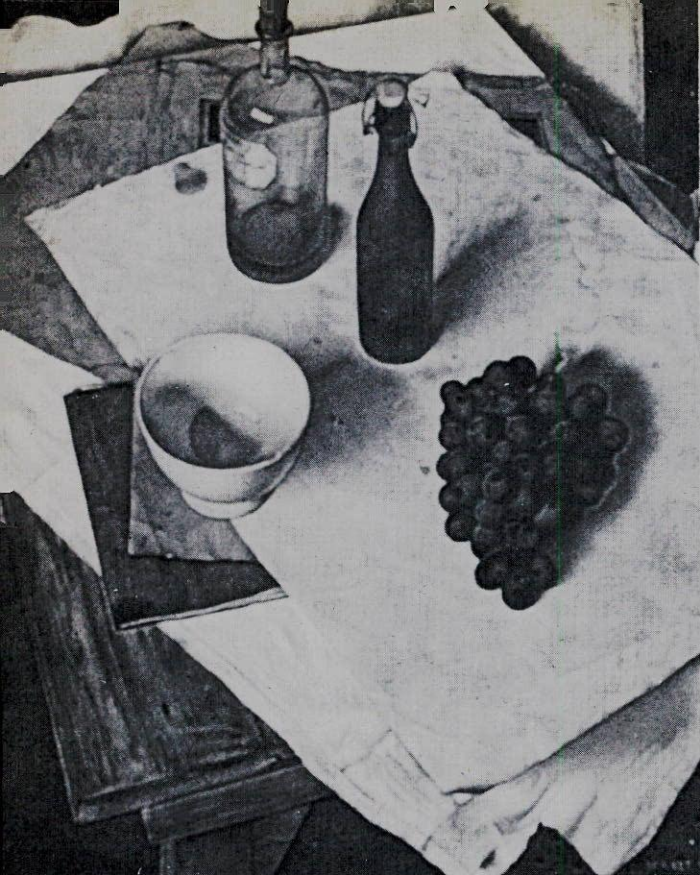
In 1930, toen vader Ket gepensioneerd werd, is op aanwijzingen van Dick een huis gebouwd in Bennekom, waarin hij over een groot atelier beschikte. Niet alleen was hij de ontwerper van het huis, doch ook het meubilair was naar zijn inzicht vervaardigd. Wie de woning en het atelier binnentrad vond er de sfeer die nodig was voor de ontplooiing van de kunstenaar.

Dick Ket leefde met een ernstige hartkwaal, die hem vaak belette te werken en in ieder geval was hij niet in staat te reizen. Zijn laatste buitenstudies zijn in de jaren 1927-1928 tot stand gekomen. Daarna beperkte hij zich tot portretten en zelf-portretten, een enkele blik uit het raam van zijn atelier en verder uitsluitend tot stillevens. Deze beperking bracht hem ertoe zo diep mogelijk in het onderwerp door te dringen. Dick Ket was een harde werker, wat langzaam en allerm minst gauw tevreden.

In het bij dit artikel afgedrukte „Stilleven met druiventros” uit 1934 komt zijn haarfijne stofuitdrukking goed tot uiting. Ook het een jaar eerder vervaardigde stilleven „De drie broodjes” toont, evenals het hierboven genoemde, een merkwaardige ruimtewerking, wat

Dubbelportret (onvoltooid)

Stilleven met druiventros (1934)

ooral komt doordat ze van boven af geschilderd zijn. Het zuiver schilderen en het voorbeeldig ordenen van de voorwerpen, die tezamen het onderwerp van het schilderij bepalen, maken de compositie tot een geheel. Een heel duidelijk voorbeeld hiervan is „Stilleven met rode lap”. Centraal hangt een rode lap over een stoel met lampetkan en boek, op tafel liggen eveneens enkele boeken met daarbij een krant en een viool. En ook nu weer kijken we er van boven af op.

In het weergeven van de materie is Dick Ket steeds met een uiterste precisie te werk gegaan. Een hoog ontwikkeld kleurgevoel geeft zijn composities hun bouw en beeldende kracht. Misschien heeft wel het onvolmaakte van zijn eigen toestand het verlangen naar het volmaakte in zijn werk bewerkstelligd.

Portretten

Van Dick Ket zijn vele portretten bekend. Hij schilderde met voorliefde zichzelf of zijn vader. Zijn vader is hem altijd tot grote steun geweest. Deze maakte zijn ezels en lijsten, deed met liefde zijn boodschappen, maakte over zijn geestelijk en lichamenlijk welzijn en hij ging zelfs zover, dat hij zich praktisch elk genoeg ontszegde.

In 1928 maakte Dick Ket een tekening van zijn vader slapend in bed. Hiervoor werd zwart en rood krijt gebruikt. In het museum Boymans van Beuningen in Rotterdam is een in 1936 geschilderd portret van vader Ket te bewonderen. Hij zit rustig op een stoel met de vingers verstrengeld. Handen van een man die veel werkt, handen die een symbool zijn geworden van grote toewijding. Diepe levenswijsheid, berusting en

Portret
van zijn vader
(1936)

levensaanvaarding tekenen het ge-
laat.

In zijn zelfportretten dwingt Dick Ket ons vaak door zijn ogen te kijken. Het zijn de ogen van een soms wat angstige man met scherpe, sturende ogen, die voorbij ons, maar ook voorbij zichzelf kijken. Vele zelfportretten dragen, zoals ook het „Zelfportret met rode geranium”, duidelijk de sporen van zelf-onderzoek.

Eens schreef Ket aan een vrouw die hij liefhad, maar die hij helaas niet kon trouwen: „Je denk zo wel eens, waarvoor leven we, het is net of we een berg bestijgen, we keren terug tot de hoogte waarvan we zijn vertrokken en toch, ondanks dit, weten we, dat hoe hoger we stijgen, hoe dieper we weer moeten afdalen, stijgen we zo hoog we kunnen...” Op een niet voltooid dubbel-portret, dat eigendom is van het Arnhemse gemeentemuseum, zien we vader en zoon tezamen. Dit dubbelportret laat duidelijk zien dat de durf om in grote lijnen en kleurvlakken het grondmotief te schetsen, in opzet aanwezig was.

Tot een verdiept beeld wordt de schets uitgewerkt.

Erudiet mens

Dick Ket hield zich op de hoogte van het werk van andere schilders door middel van reproducties. Zij die met hem in contact kwamen, bewonderden zijn uitstekende woordkeus. Hij was belezen en thuis in de literatuur. Het literaire element was ook duidelijk aanwijsbaar in zijn werk. Van zichzelf zei hij eens: „Mijn schilderijen zijn eigenlijk alle verhalen. Alleen hoeven ze niet zo duidelijk te zijn, dat iedereen begrijpt wat ik bedoel.” Zijn eerste tentoonstelling, in het Amsterdamse Artis in 1932, was een groot succes. Waardering werd geuit voor de toekenning van de Willink van Collum-prijs. Een paar jaar daarna ontving hij een gouden medaille van H.M. de Koningin voor een door hem getekend zelfportret.

Maar Ket's dagen waren geteld. Op zondagavond 15 september 1940 overleed hij plotseling. Wat hij ons naliet aan tekeningen en schilderijen was niet groot in aantal. Maar het was indrukwekkend van kwaliteit, van geest en handwerk. Zij verzekeren hem een voorname plaats in onze moderne schilderkunst. Helaas is hij ons te vroeg ontvallen.

Jan Kooijman

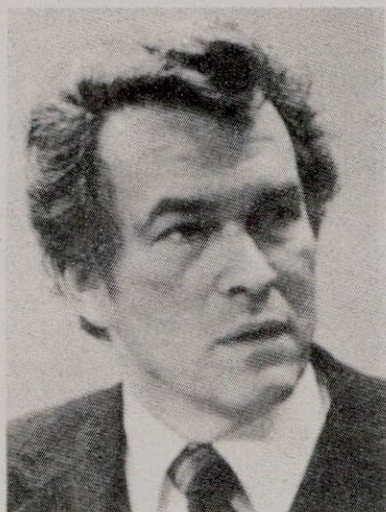
boeken bladen brochures

Knipselkrant

De werkgroep „Vrouwen tegen Kernwapens” heeft een tweede knipselkrant uitgegeven voor gebruik bij gespreksgroepen, speciaal voor vrouwen, over de koude oorlog, de wapenwedloop, straling en gezondheidszorg, schuilkelders en de rechten van de mens.

Wat zijn de voordelen van een verzameling stukjes die al eerder in kranten en weekbladen hebben gestaan? „Vrouwen tegen Kernwapens” geeft daar een antwoord op. Kranten zijn duidelijker dan toespraken van topfiguren; afgeronde stukjes zijn prettiger om mee te werken; het kritisch lezen van kranteartikelen levert vaak goede argumenten op voor discussies. In elk geval, zo besluit men de verantwoording, kan de knipselkrant een aanmoediging zijn om goed op de kranten te letten.

Deze „Tweede Knipselkrant” is te bestellen door f 5,50 te storten op giro 4398157 t.n.v. „Vrouwen tegen Kernwapens” te Utrecht.

Sociale verdediging

Met als titel „Sociale verdediging, afschrikking en verdediging door burgers” bracht de Stichting Maatschappij en Krijgsmacht onlangs een essay uit van de op dit gebied alom bekende Amerikaanse hoogleraar dr. Gene Sharp.

Sharp besteedt in deze brochure niet alleen aandacht aan de afschrikkingmogelijkheden van sociale verdediging, maar ook aan de daadwerkelijke verdedigings („gevechts”) capaciteiten.

Hij beschrijft het verloop van een

met behulp van sociale verdediging uitgevochten konflikt in diverse fasen, gaat in op alle mogelijkheden van mislukking en sukses, benadrukt het belang van internationalisering van het konflikt en besluit met een samenvatting van de voordelen van sociale verdediging.

De brochure is te bestellen door overmaking van f 6,45 op giro 479513 t.n.v. de SMK te 's-Gravenhage o.v.v. „verzoek toezending Gene Sharp”.

Fotoboek

De Stichting Plaatwerk (een samenwerkingsverband van fotografen, journalisten en vormgevers) heeft als eerste in een serie een fotoboek uitgegeven over de strijd tegen de bewapeningswaan; de titel luidt: „Mijn moeder vindt het ook”.

Men probeert, via vele prima foto's, duidelijk te maken dat de vredesbeweging meer is dan een enkele demonstratie (21 november). Het is ook de enkeling met de bakfiets, de IKV-kernen, de nota's van kerken en vakbonden, ook de soldaten en de dienstweigeraars, ook de buttons op de jassen van honderdduizenden, maar ook de enkele kunstenaar die de waanzin van de schuilkelder tracht aan te tonen. De vredesbeweging is: De enkeling en de miljoenen. De verzameling foto's wordt ondersteund met twee artikelen van resp. Ben Dankbaar (De Groene) en Hans Smits (Vrij Nederland) over de vredesbeweging en de bewapeningspolitiek. „Mijn moeder vindt het ook” door Stichting Plaatwerk werd uitgegeven bij SUA te Amsterdam. Prijs f 19,50.

Soldaat Berend

Met als titel „Goeie dag volk” verscheen een bundeling van 86 belevenissen van de soldaat Berend. Berend is een door de schrijver, militair voorlichter kapitein J. Korthuis, verzonnen dienstplichtig chauffeur

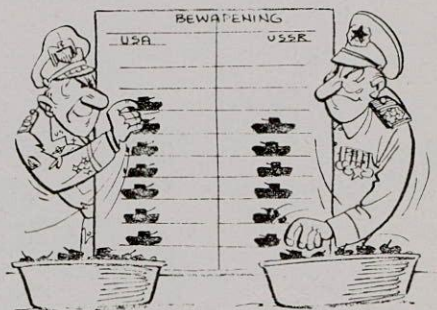
die allerlei avonturen beleeft in het leger. Korthuis begon met het schrijven van zijn min of meer humoristische stukjes in het begin van de jaren '70 toen het Nederlandse leger nog in Frankrijk oefende. Gestimu-

leerd doordat ze aansloegen is hij daarmee door blijven gaan. De verhalen zijn voor mensen voor wie het leger bekend terrein is heel herkenbaar. „Het zijn waar gebeurde zaken die ik beschreven heb. En de verhalen, of onderdelen van verhalen, die niet waar gebeurd zijn, hadden makkelijk echt gebeurd kunnen zijn”, zei Korthuis bij het verschijnen van zijn boekje in een interview. „Goeie dag volk” door Joop Korthuis werd uitgegeven door Bremer Assen BV te Assen. Prijs f 6,25.

Ontwapening

In de al zo ongeveer twintig jaar lopende AO-reeks verscheen deeltje 1904 over „Ontwapening” van de hand van M. H. von Meyenfeldt (oud-gouverneur van de KMA). Von Meyenfeldt beschrijft in krap 20 pagina's de zorgwekkende ontwikkelingen op het gebied van de bewapening, de krachten die ten grondslag liggen aan de bewapeningsinspanning, om tenslotte te eindigen bij de noodzakelijke vernieuwing van denken en handelen ter verbetering van

de kwaliteit van ons samenleven. Een nieuw veiligheidsbeleid is nodig, een vernieuwing die vooral vanuit Europa gestalte moet krijgen. Zo'n nieuw veiligheidssysteem betekent konkreet: De verwijdering van kernwapens uit Europa en de vermindering van konventionele bewapening. „De weg naar een nieuwe samenleving waarin de rol van wapens ver is teruggedrongen is moeilijk en lang. Ontwapening blijft onbereikbaar als wij niet bereid zijn de eerste stappen op die weg te zetten; als wij niet gewoon op weg gaan”, aldus Von Meyenfeldt.

len beknopt en helder geschreven boekje over een ingewikkeld vraagstuk.
Ontwapening" door M. H. von Meyenfeldt is te bestellen door storting van f 2,25 op giro 551599 t.n.v. Stichting IVIO, Lelystad o.v.v. „AO-leeltje 1904".

Vijandbeeld

Op 6 januari van dit jaar ging het Vara-radio-programma „De Rode Draad" over de vraag waarom de vijand in het Oosten woont. De tekst van dit programma is nu in brochurevorm uitgekomen.

Aanleiding om dit thema te bespreken was de greep naar de macht van de generaals in Polen. De gevolgen zijn bekend: De noodtoestand werd afgekondigd, de vrije vakbond Solidariteit werd verboden en het demokratiseringsproces werd een halt oegeroepen. Met Polen als vertrekpunt diskussieerden dr. Kappeyne van de Coppello (lid van de VVD en „de enige liberaal in een partij van conservatieven", zoals hij zelf zegt), dr. Peter Boksmas (polemoloog, verbonden aan de TH Twente) en dr. Karel Roskam (buitenland kommentator van de Vara-radio).

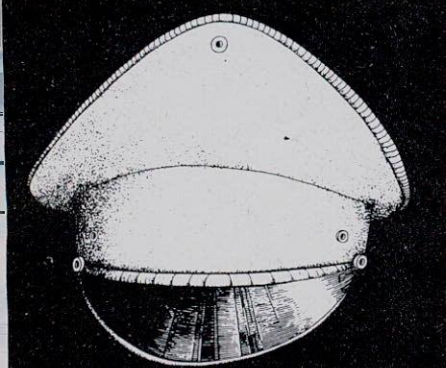
Deze boeiende discussie over het vijandbeeld, waar het vandaan komt, waarom de vijand in het Oosten woont en selectieve verontwaardiging (wel over Polen spreken, maar niet over Turkije) is te bestellen door overmaking van f 5,- op giro 1991 t.n.v. Vara te Hilversum o.v.v. De Rode Draad en het Vijandbeeld.

Polen

Het Polen-Komitee heeft een setje van vijf briefkaarten uitgebracht ter ondersteuning van de strijd tegen de militaire diktatuur in Polen.

De kaarten zijn o.a. vervaardigd door de bekende politieke tekenaars Op-land en Kees Willemsen. Op de adreszijde is het adres van het Poolse parlement gedrukt en een tekst in het Pools waarin ondergetekende

IS ER SOCIALISME IN POLEN?

J.A. MAAR HET IS WEL PET!

verontwaardiging uitspreekt over de afkondiging van de staat van beleg door Poolse generaals en vier eisen ter ondersteuning van Solidariteit. De kaarten zijn te bestellen door f 3,50 over te maken op giro 1609 van het Polen-Komitee, Postbus 14510, 1001 LA Amsterdam.

Fascisme

De Nivon-jongeren hebben een zeer praktische werkmap over het (neo)-fascisme uitgebracht. Uiteraard bevat deze brochure een beknopte uiteenzetting over de grondbeginselen van het (neo)-fascisme. Maar geheel

overeenkomstig het karakter van een werkmap ligt het aksent op de praktische tips m.b.t. het maken van programma's, het plakken, het aktievoeren en het reageren op de media. De map wordt afgesloten met een lijst van films, dia-series, video-banden, tentoonstellingen en adressen.

Wie zich wil verdiepen in het onderwerp fascisme zal weinig van zijn gading vinden in deze brochure. Wie een aandeel wil leveren in de strijd tegen het fascisme zal er veel nuttige ideeën uit op kunnen doen.

De werkmap is te bestellen door overmaking van f 3,50 op giro 672638 t.n.v. Nivon-jongeren, Amsterdam o.v.v. werkmap fascisme.

Verzet

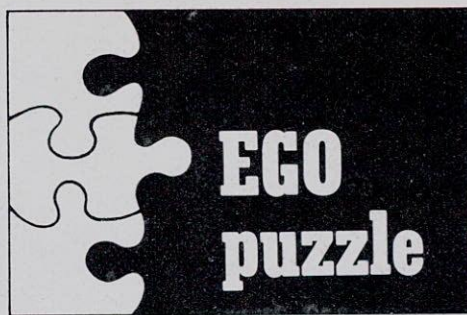
Al weer enige tijd geleden, maar daarom niet minder aktueel, bracht de werkgemeenschap „t Kan Anders" een brochure uit getiteld „Verzet en ongehoorzaamheid".

Aktievoerders en demonstranten stuiten veelvuldig op onbegrip bij de politieke leiding. Het gevolg is dat het verzet toeneemt. En dus, naar het zich laat aanzien, neemt de repressie, de onderdrukking toe. Op weg naar de climax. In het aktieveld wint de discussie over ja dan nee geweldadige aktie terrein. De toename van verzet en ongehoorzaamheid vormde de grondslag voor bovengenoemde werkgemeenschap, een studiedag te beleggen over dit thema.

De brochure bevat de tijdens deze dag gehouden inleidingen (van de in humanistische kring niet onbekende Prof. dr. Kwee Swan Liat en Dr. Wolfgang Beck) en een samenvatting van de diskussies.

De brochure „Verzet en ongehoorzaamheid" is te bestellen bij t Kan Anders, Postbus 385, Amsterdam. Prijs f 3,-

Wim Hey

De oplossingen van de vergelijkingen uit het februarinumnummer en de oplossingen van de puzzle uit het maart-nummer hebben we bij elkaar opgeteld.

We kwamen ruimschoots boven de 25 inzendingen uit en kunnen dus weer drie prijzen uitreiken.

De prijswinnaars van de boeken- of platenbon zijn geworden:

1e prijs f 25,- M. v. Opbroek - Pesse;

2e prijs f 15,- K. de Vries - Tilburg

3e prijs f 10,- B. Reyneveld - Den Helder.

Hieronder weer eens een andere puzzle.

Probeer nieuwe woorden te vormen, door de tweede en de derde letter te vervangen. De tweede letters vormen dan van boven naar beneden een gezegde.

kant	k	t
harp	h	p
ebro	e	o
snip	s	p
kool	k	l
maal	m	l
adam	a	m
slim	s	m
slak	s	k
tabe	t	e
hiep	h	p
paar	p	r
igor	i	r
anna	a	a
maas	m	s
aida	a	a
spek	s	k

Stuur de oplossing met vermelding van naam, adres en voorkeur voor boeken- of platenbon, **voor 5 juni a.s.** naar: Ego-redaktie, Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71, 3708 GC Zeist. Eventuele winnaars worden bekend gemaakt in het augustus/september-nummer (in de maanden juli en augustus verschijnt er geen EGO).

GV: *machtverzachter*

Adrian 155